

Lunds Universitet
Socialhögskolan
Campus Helsingborg
SOL 066 - Socialt arbete med inriktning mot kulturmöten och integration
Höstterminen 2004

Vem är jag?

- En kvalitativ studie om identitetsskapande hos ”synligt”
adopterade.

Författare: Maria Niklasson
Malin Pettersson

Handledare: Pernilla Liedgren - Dobronravoff

Förord

Främst vill vi tacka våra intervjupersoner, utan dem hade inte denna uppsats varit möjlig att genomföra. Ett tack riktas också till Ingela von Post vid Familjehemsenheten i Helsingborg. Hon gav oss viktig information rörande adoptionsprocessen. Sist men inte minst vill vi tacka vår handledare Pernilla Liedgren Dobronraoff för hennes engagemang i vår C-uppsats. Tack för kaffet Pernilla!

Abstract

From an Evolutionary psychology point of view focusing on Attachment theory will this essay describe how adopted adults think about their roots. To find an answer to this purpose a several minor questions has been asked: Are there any earlier research according to Evolutionary psychology about internationally adopted? Is it possible to understand the creation of the identity in relation to the Attachment theory? In what way do the adoptees think that their youth has effected their situation of life? And finally, is there any specific time when the adoptees have had even more thoughts about their roots? We have tried to find the answer on these questions through a qualitative study. Questions have been asked to eight internationally adopted adults, in age between 24-33 years. The result from the study makes it even that adopted individuals thoughts about their roots get incensed in some specific periods in life. One period is adolescence, another is parenthood. The adopted told us about specific occasions from their youth when they have had been patronised and negatively treated. The way to define the expression: "search for the roots" also seemed to be very individual. Some of them told us that they are very curious about their roots, although they are afraid what they might find.

Innehållsförteckning

<u>1. INLEDNING</u>	6
1.1. <u>SYFTE</u>	7
1.2. <u>FRÅGESTÄLLNINGAR</u>	7
1.3. <u>DISPOSITION</u>	7
<u>2. METOD</u>	7
2.1. <u>INTERVJUERNAS GENOMFÖRANDE OCH TRANSKRIBERINGEN</u>	8
2.2. <u>LITTERATURSÖKNING</u>	9
2.3. <u>INDUKTIVT ELLER DEDUKTIVT ARBETSSÄTT</u>	9
2.4. <u>URVAL</u>	10
2.5. <u>RELIABILITET</u>	11
2.6. <u>VALIDITET</u>	12
2.7. <u>KÄLLOR</u>	13
2.8. <u>ETISKA ÖVERVÄGANDEN</u>	14
2.9. <u>TILLVÄGAGÅNGSSÄTT VID ANALYS</u>	15
2.10. <u>BEGREPPSDEFINITIONER</u>	15
<u>3. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER</u>	17
3.1. <u>TIDIGARE FORSKNING</u>	17
3.2. <u>UTVECKLINGSPSYKOLOGI</u>	20
3.3. <u>BOWLBYNS ANKNYTNINGSTEORI</u>	22
<u>4. RESULTATSAMMANSTÄLLNING OCH ANALYS</u>	27
4.1. <u>RESULTATSAMMANSTÄLLNING AV TEMA BAKGRUND</u>	27
4.2. <u>ANALYS AV TEMA BAKGRUND</u>	27
4.3. <u>RESULTATSAMMANSTÄLLNING AV TEMA UPPVÄXTMILJÖ</u>	27
4.4. <u>ANALYS AV TEMA UPPVÄXTMILJÖ</u>	30
4.5. <u>RESULTATSAMMANSTÄLLNING TILL TEMA TACKSAMHET</u>	35
4.6. <u>ANALYS AV TEMA TACKSAMHET</u>	35
4.7. <u>RESULTATSAMMANSTÄLLNING AV TEMA URSPRUNG</u>	36
4.8. <u>ANALYS AV TEMA URSPRUNG</u>	39
4.9. <u>RESULTATSAMMANSTÄLLNING AV TEMA KLUVENHET</u>	44
4.10. <u>ANALYS AV TEMA KLUVENHET</u>	45

4.11.	<u>RESULTATSAMMANSTÄLLNING AV TEMA ATT VARA ANNORLUNDA</u>	46
4.12.	<u>ANALYS AV TEMA ATT VARA ANNORLUNDA</u>	47
5.	<u>SAMMANFATTNING OCH SLUTDISKUSSION</u>	48
5.1.	<u>SAMMANFATTNING</u>	48
5.2.	<u>SLUTDISKUSSION</u>	49
6.	<u>LITTERATURFÖRTECKNING</u>	51
7.	<u>BILAGOR</u>	53
7.1.	<u>BILAGA 1 ADOPTIONSPROCESSEN</u>	53
7.2.	<u>BILAGA 2 INTERVJUMANUAL</u>	54

1. Inledning

Anledningen till att vi inriktat oss på internationella adoptioner är att vi finner ämnet mycket intressant. Vi har båda haft vänner i barndomen som varit adopterade. Det visade sig finnas få relevanta undersökningar om anknytning/samspelesprocesser mellan barn och adoptivföräldrar (SOU 2 003:49, s.90) det gjorde det hela ännu mer intressant. Lindblad (2004) menar att de forskningsresultat som finns strider mot varandra, forskningen överlag är svåröverskådlig (s.21). Ytterligare en anledning till vårt ämnesval är att en av författarna själv är internationellt adopterad, det tror vi kan ge oss en extra dimension, ett inifrånperspektiv på att vara adopterad.

Vi har valt att inrikta vår uppsats på internationella adoptioner. Respondenterna i undersökningen skiljer sig utseendemässigt från den, enligt oss, ”blonda svenska normen”. Det gör att det blir mer tydligt att de biologiska banden till adoptivföräldrarna saknas. Vi har för avsikt att knyta det till ett utvecklingspsykologiskt perspektiv med Anknytningsteorin i fokus. Vi kommer att utgå från de adopterades infallsvinkel, det vill säga dennes tankar och funderingar kring sitt ursprung, samt vad det är som gör att man väljer/avstår från att söka sitt ursprung.

I inledningsskedet av uppsatsarbetet besökte vi Ingela von Post vid Familjehemsenheten i Helsingborg. Av erfarenhet vet hon att det kan vara psykiskt påfrestande för föräldrarna i den långa adoptionsprocessen (bilaga 1) men hon påpekar att det svåra tiden för både barnet och föräldrarna tar sin början när barnet kommer till dem och en vardag ska skapas. Det är viktigt att föräldrarna och barnet får vara ifred så att en god och lugn miljö skapas för att på bästa sätt underlätta anknytningen mellan barnet och föräldrarna. Von Post berättar att de uppmanar de nyblivna föräldrarna att skärma av sig från omgivningen under en kort period. Creutzer (2002) skriver:

”En adoption är inte klar bara i och med att man kommit hem och börjat leva familjeliv” (s.107).

Förmodligen tror vi att Creutzer bland annat menar att föräldrarna har en stor uppgift framför sig när de ska få anknytningen att fungera.

1.1. Syfte

Syftet är att belysa hur man utifrån ett utvecklingspsykologiskt perspektiv med fokus på Anknnytningsteorin kan förstå hur adopterade tänker om sitt ursprung.

1.2. Frågeställningar

- Vad finns det för tidigare forskning kring internationella adoptioner utifrån utvecklingspsykologiska teorier?
- Kan man förstå identitetsskapande utifrån Anknnytningsteorin?
- Hur tror respondenterna att deras uppväxtmiljö har påverkat deras livssituation?
- Finns det någon/några perioder i livet då respondenterna haft fler tankar och funderingar om sitt ursprung?

1.3. Disposition

Vår uppsats är uppdelad i fem huvuddelar. Den första delen utgörs av **Inledning**, detta avsnitt utgörs av syfte, frågeställning samt en disposition. Den andra delen är ett **Metod** avsnitt, som bland annat består av rubriker som urval, källor och etiska överväganden. I den tredje delen redovisas uppsatsens **Teoretiska utgångspunkter**. Denna rubrik rymmer tidigare forskning om internationella adoptioner och utvecklingspsykologi med inriktning mot Bowlbys Anknnytningsteori. Därefter följer uppsatsens fjärde del, som utgörs av **Resultatsammanställning och Analys**. Den femte och sista delen består av en **Sammanfattning och Slutdiskussion**, där vi sammanfattar, resonerar och reflekterar kring uppsatsens syfte, frågeställningar och resultat på ett personligt sätt.

2. Metod

Holme och Solvagn (1997) framhåller att det är först när man praktiskt använder sig av kvalitativ respektive kvantitativ metoder som man förstår dess fördelar och nackdelar (s.78). När vi började läsa in oss på litteratur och när uppsatsen började ta form märkte vi att det var svårt att veta vilken metod vi skulle använda oss utav, men när vi längre fram i arbetet fann att vi önskade ett mer individuellt perspektiv på vår undersökning ansåg vi att en kvalitativ studie passade bäst till vårt ändamål. Denna metod belyser respondenternas berättelser och tankar. Vi har valt att göra intervjuer för att få dessa berättelser och tankar i fokus i vårt arbete. På

grund av att uppsatsarbetet är starkt tidsbegränsat, samt att det är lättare att överblicka informationen från intervjuerna, blev vi mer övertygade att detta val av metod passade bäst för att uppnå syftet i vår uppsats. Holme och Solvagn (1997) säger:

”Kvalitativa metoder syftar till att fånga egenarten hos den enskilda enheten och dennes speciella livssituation” (s.82).

Vi har valt att utforma vår intervjumanual (bilaga 2) utifrån teman som belyser vårt syfte i uppsatsen i kombination med mer grundläggande information som till exempel födelseland. Våra teman är en kort **bakgrunds** del, en del behandlar **uppväxten** och den sista delen rör tankar kring sitt **ursprung**. Vår intervjumanual (bilaga 2) har en låg grad av standardisering, då frågorna kan variera beroende på vad respondenterna svarar. Intervjufrågorna kan sägas vara halvstrukturerade, detta för att de ska täcka de teman vi byggt manualen kring (Trost, 1997, s.19-22). Däremot har vi valt mer öppna frågor på grund av att det ej skall finnas för stor styrning från oss gentemot respondenterna. Detta gör att respondenternas svar är ett resultat av deras egna tankar och uppfattningar (Holme och Solvagn, 1997, s.100-101). Efter genomförda intervjuer fann vi att sista frågan i intervjumanualen (bilaga 2) var en sluten fråga och gav därför inte det uttömmande svar vi skulle vilja ha haft. Utöver den kvalitativa metoden består vår uppsats också av litteraturstudie. Litteraturstudierna utgörs av tidigare forskning om ämnet, samt fördjupning i Anknnytningsteorin.

2.1. Intervjuernas genomförande och transkriberingen

En kvantitativ metod präglas av ett större avstånd gentemot respondenterna och kräver dessutom ett större antal personer som respondenter (Holme och Solvagn, 1997, s.82). Vi anser att man i den kvantitativa metoden ej kommer åt närheten mellan intervjupersonerna och respondenterna.

Vid intervjuerna har vi använt oss av bandspelare. Det finns både för och nackdelar med det. En fördel är att vi inte riskerar att gå miste om viktig information. Vi anser att bandspelaren gör intervjusituationen naturligare, då vi kan ge respondenten vår fulla uppmärksamhet utan att behöva koncentrera oss på att föra anteckningar. En annan fördel som vi tycker är viktig, är att man fångar respondentens tonfall och ordval på band. En nackdel med att använda bandinspelning är den tekniska aspekten. Det är lätt hänt att batterierna tar slut eller andra former av tekniska problem uppstår. Det har vi försökt undvika genom att vid varje intervjutillfälle ha med oss dubbla kassetter och extra batterier.

I och med att vi båda närvarar vid intervjuerna är vi medvetna om det Repstad lyfter fram som talar emot att vara två vid en intervju, nämligen att respondenten kan känna sig i minoritet (Repstad, 1999, s.84-85). Intervjuerna tog cirka 30 minuter att genomföra, intervjutiden tror vi kan ha förkortats av att respondenterna har haft tillgång till intervjumanualen en tid innan intervjutillfället. Respondenterna har givit oss direkta svar på frågorna. I efterhand upptäckte vi att vi kunde ha ställt fler följdfrågor, förmodligen hade de givit oss mer utförlig information. Denna lärdom tar vi med oss till nästa gång vi ska genomföra intervjuer.

2.2. Litteratursökning

När vi samlat material till den litterära delen av vår uppsats har vi sökt i olika lokala databaser. Vi har sökt bland annat i Helsingborgs Stadsbibliotek, Halmstad Högskolas bibliotek och Campus Helsingborgs bibliotek. Det sökord vi använt är: adoption, identitet, anknytning samt attachment. Vi har även sökt information via större sökmotorer så som google.se och altavista.se, även här har samma sökord använts.

2.3. Induktivt eller deduktivt arbetssätt

Hilte (2001) beskriver hur undersökningar skiftar beroende på dess inriktning. Han framhåller två olika inriktningar. Antingen syftar undersökningen till att bilda hypoteser/teorier eller att testa hållbarheten hos redan formulerade hypoteser (s.11). När undersökningen har som syfte att bilda hypoteser/teorier benämns detta som ett induktivt arbetssätt. När det redan finns färdigformulerade hypoteser/teorier och man ska testa deras hållbarhet, kallas det för deduktivt arbetssätt (Thurén, 2000, s.19-28). Vår undersökning kännetecknas av ett induktivt arbetssätt då vi vill bilda hypoteser/teorier utifrån vårt insamlade datamaterial. Vi valde ett induktivt arbetssätt för att vi ville gå in i uppsatsarbetet relativt förutsättningslöst, utan färdiga hypoteser. Vi anser att färdiga hypoteser lätt hade riskerat att styra vår undersökning. För oss hade en fara med ett deduktivt arbetssätt bestått i att vi omedvetet styrts i val av litteratur, samt utformandet av intervjufrågor. Allt för att kunna stärka våra tidigt formulerade hypoteser. Vi hade lagt fokus på att bekräfta våra hypoteser, snarare än att ifrågasätta deras giltighet. Denna fara står enbart för oss och grundar sig i bristande kunskap om själva arbetssättet. För att vi ska kunna bilda hypoteser efter undersökningen har vi använt material utifrån det vi har samlat in, det vill säga, intervjuerna samt tidigare forskning. Det är vår

primärdata. Vår sekundärdata är all den data som vi hittat i annan litteratur. I denna undersökning har vi använt oss av både och. Hilde särskiljer mellan två olika sorters datakällor: människor och dokument. Det som ryms inom dokument i vår undersökning som vi använt är forskningsrapporter, vetenskaplig artiklar och annan litteratur. När vi använt människor som källor har informationen samlats in genom intervjuer (Hilde, 2001 s.11).

2.4. Urval

Vi har valt att inrikta oss på respondenter som är internationellt adopterade. De flesta adoptioner i Sverige har idag internationell anknytning (Arvill och Svensson, 2003,s.34). Författaren Lindblad (2004) särskiljer mellan ”synliga” och ”osynliga” adoptioner (13-14). Detta gör även Irhammar (1997) i sin avhandling om identitetsutformande under adolescensen hos utlandsfödda adopterade (s.17-18). Lindblad (2004) förklarar synliga adoptioner utifrån stora skillnader i utseendet mellan ursprungsland och mottagarland, exempelvis om en mörk afrikansk flicka adopteras till Sverige. Det handlar då om en ”synlig” adoption. Medan en ”osynlig” adoption utgörs av att det inte finns några skillnader i utseendet eller hudfärg mellan adoptivbarnets ursprungsland versus mottagarlandet, exempelvis om en Östeuropeisk flicka adopteras till Sverige. Lindblad höjer dock ett varnande finger när det gäller ”osynliga” adoptioner då föräldrarna kan lockas att hålla barnets ursprung hemligt (s.13-14). Det faktum att samtliga av uppsatsens respondenter är ”synligt” adopterade, tror vi, kan påverka dessa individers tankar kring sin identitet och sitt ursprung i ett, enligt oss, ”blont land som Sverige”. Samtliga respondenter är adopterade till Sverige mellan åren 1971-1981. Creutzer (2002) redogör för en tabell, där går att utläsa hur åren 1976-1981 utgör en topp i antalet internationella adoptioner. Som exempel kan nämnas att 1977 skedde 1864 stycken adoptioner, jämfört med år 2001 då 915 adoptioner genomfördes (s.15).

I vår undersökning intervjuar vi både män och kvinnor. Vi kommer inte att anlägga ett genusperspektiv, då det är ett ämne i sig för en ny undersökning, samt att vi stött på svårigheter med att få lika många män som kvinnor. I vår undersökning deltar 2 män och 6 kvinnor. Respondenterna är i åldrarna 24-33 år. Vi har valt denna åldersgrupp då samtliga genomgått puberteten. Några av respondenterna har barn, det är av stor vikt, då vi tror att det kan väcka ytterligare tankar om sitt eget ursprung. Vi anser att bli förälder och föräldrskapet i sig utgör en betydelsefull period i livet. Att vara adopterad och få ett biologiskt barn, tror vi, kan väcka många tankar kring sitt biologiska ursprung.

Urvalet av respondenterna har skett genom den så kallade ”snöbollsprincipen”. Det innebär att en respondent givit förslag på andra tänkbara respondenter. Om man väljer att använda sig av ”snöbollsprincipen” i sitt urval belyser Repstad (1999) att man måste vara uppmärksam på att folk tenderar att rekommendera personer med liknande åsikter (s.45). I vår undersökning har vi inte märkt av dessa tendenser då vi anser att respondenterna svarat varierat och personligt, dock har det funnits vissa gemensamma nämnare i svaren.

Totalt har vi intervjuat åtta personer. Detta antal ansåg vi passande med tanke på uppsatsens tidsbegränsning. Antalet gav oss ett bra och tillräckligt stort material att arbeta vidare med. Vi har kontaktat våra respondenter på telefon och via e-post. Vi kom överens om vart och när vi skulle träffas.

2.5. Reliabilitet

Reliabiliteten visar hur tillförlitlig en undersökning är, att mätningen är korrekt (Thurén, 2000, s.22). Vår undersökning lyfter fram åtta individers personliga tankar och upplevelser. Trost (1997) påtalar att om undersökningen skulle utföras av andra människor är det inte säkert eller ens troligt att de får samma eller liknande resultat. När vi intervjuar respondenterna händer det något, vi befinner oss i en process. Denna process som vi tillsammans startar och deltar i kan inte vara likadan som andra intervjuare/respondenters process. Vår process för fram ett unikt resultat för oss, medan andra i sin tur, får ett eget unikt resultat av undersökningen. Detta gör att reliabiliteten inte är så hög, däremot anser vi att reliabiliteten stärks genom att vi valt att ha samma person som intervjuar i samtliga intervjuer. Vi utgår från tanken att den som intervjuar ställer frågorna på ett likartat sätt till alla respondenter, kongruensen stärks (s.99).

Platserna där intervjuerna äger rum har valts med eftertanke då vi vet att val av plats kan få konsekvenser för de svar vi får. Respondentens hem kan vara lämplig ur ett trygghetsperspektiv för vederbörande. Denne kan känna sig bekväm och avslappnad i sin hemmiljö, dock måste man beakta att hemmiljön inte är ostörd nog för att intervjun ska kunna genomföras på ett korrekt och avslappnat sätt. Störningsmoment kan vara att telefonen ringer eller att besök knackar på dörren. Vi har även valt att inte vara hemma hos någon av oss själva, dels på grund av tidigare nämnda störningsmoment, men också för att undvika att respondenterna känner sig obekväma. Intervjuerna genomförs heller inte på en offentlig plats

som till exempel kaféer eller liknande, detta för att ostördheten men framför allt att anonymiteten hotas. Vi är väl medvetna om att vi inte kan lämna över ansvaret av intervjuplatsen till respondenterna, det är vi som ska bestämma. Vi är även medvetna om att alla platser har sina för och nackdelar, det är dock viktigt att ha i bakhuvudet, att val av plats kan påverkas och ska finnas med i analysen (Trost, 1997, s.41-42). Våra intervjuer ägde rum i ett avskilt grupprum i Campus Helsingborgs lokaler samt i Socialhögskolans lokaler på Lunds Universitet. Dessa lokaler ansåg vi vara mest neutrala för både oss och respondenterna. Vi är dock medvetna att vårt lokalval kunde ha varit bättre, rummen har varit stela och kala. I vårt försök att genomföra intervjuerna på en neutral plats har vi misslyckats då Socialhögskolans lokaler kan betecknas som ”vår hemma arena”.

För att ytterligare stärka tillförlitligheten på vår undersökning har vi valt respondenter som vi inte har någon personlig anknytning till. Vi tror att respondenterna på detta sätt kan vara mer uttömmande och ärliga i sina svar till oss. Även det faktum att vi har tillmötesgått respondenternas önskemål att vara anonyma tror vi kan påverka ärligheten i svaren. Detta talar för en hög reliabilitet.

2.6. Validitet

När det talas om att en undersökning har hög validitet menas det att man har undersökt det som var avsett att undersöka, och ingenting annat (Thurén, 2000, s.22).

Efter varje intervju bad vi om respondentens åsikt gällande intervjufrågorna. Våra respondenter har tyckt att våra frågor varit lätta att förstå. Vi tror att det har underlättat i och med att de flesta respondenterna haft tillgång till intervjumanualen i god tid innan intervjutillfället. I de flesta fall har intervjumanualen nått respondenterna via e-post, men vid tekniska problem har respondenterna givits möjlighet att i lugn och ro läsa igenom frågorna innan intervjutillfället. För att säkerställa att respondenterna svarar på det vi frågar efter har intervjumanualen testats på några av våra vänner. Efter några mindre korrigeringar hade vi en intervjumanual (bilaga 2) som vi ansåg överensstämde med uppsatsens syfte.

2.7. Källor

I vår uppsats har vi utgått från ett flertal forskare och författare. Vi har läst både skönlitteratur, facklitteratur samt forskningsrapporter. Vissa författare/forskare har vi använt oss av mer än andra. Här följer en kortare presentation av de författare som är mest förekommande i vår uppsats.

Frank Lindblad: Barn- och ungdomspsykiater. Är docent vid Karolinska Institutet i Stockholm. Han arbetar som forskningsledare på Institutet för Psykosocial Medicin. Är själv adoptivpappa till två döttrar.

Malin Irhammar: Dåvarande forskare vid Lunds Universitet på Psykologiska institutionen. År 1997 publicerade hon avhandlingen: "Att utforska sitt ursprung - Identitetsformande under adolescensen hos utlandsfödda adopterade. Betydelsen av biologiskt och etniskt ursprung"

Vi har också i hög utsträckning använt oss av SOU rapporten 2 003:49. I den sammanställs och analyseras aktuell adoptionsforskning. Analyserna utförs av flera olika forskare, bland annat Marianne Cederblad, professor i barn- och ungdomspsykiatri vid Lunds Universitet samt Malin Irhammar som numera är filosofie doktor i psykologi vid Högskolan i Kristianstad.

Annika Creutzer har skrivit boken Adoptera – ett sätt att bli förälder, boken har givits ut i samarbete med tidningen Vi Föräldrar. Creutzer är författare och ekonomireporter på Privata Affärer. Hon är själv adoptivmamma till en flicka.

Philip Wang och Björn Nilsson har skrivit boken Utvecklingspsykologi – från foster till vuxen. Wang är professor i psykologi vid Göteborgs universitet. Nilsson är lektor i socialpsykologi vid högskolan i Skövde.

Leif Havnesköld och Pia Risholm - Mothander har tillsammans skrivit boken Utvecklingspsykologi – psykodynamisk teori i nya perspektiv. Havnesköld är psykolog och leg. psykoterapeut. Han är rektor vid SAPU (Stockholms Akademi för Psykoterapiutbildning). Risholm - Mothander är fil dr i psykologi och legitimerad psykoterapeut. Hon är verksam vid Psykologiska Institutionen på Stockholms Universitet.

Några av de författare och forskare vi använder oss av är själva adoptivföräldrar. Kritik som vi delar med bland annat Lindblad (2004), är frågan om huruvida de är objektiva i sitt resonemang? Är det så att de är rädda för att få resultat som visar att adoptivbarn mår dåligt? Riskerar resultatet att "idylliseras" (s.24-25)?

De skönlitterära böckerna som vi läst har vi ej kunnat använda oss av direkt i uppsatsarbetet. Däremot har de indirekt legat till grund för utformandet av uppsatsen, då de väckt tankar hos oss samt givit oss idéer till utformningen av intervjufrågor. De skönlitterära böckerna är samtliga skrivna utav adoptivföräldrar som belyser adoptionsprocessen ur ett föräldraperspektiv. En kritisk aspekt mot detta är att det ej är adoptivföräldrarnas perspektiv vi fokuserar på i vår undersökning, utan på den adopterade. Några av de skönlitterära böckerna har bestått av intervjuer med adopterade. En kritisk aspekt av detta är att det ej är författarens respondenter som skall ges utrymme i vår uppsats, utan våra egna.

Vi har försökt att begränsa det material som hämtas från Internet. Detta på grund av att vi inte kan vara säkra på att dessa källor är korrekta. Hilde (2001) belyser att man bör fråga sig om det verkligen är den författaren som skriver materialet som utger sig för att göra det. Hur vet vi om det är en professor eller inte? Speciellt gäller detta material som kommer från okända webbplatser (s.15). I vår uppsats använder vi oss utav en Internetkälla, tillförlitligheten på denna källa anser vi är hög då vi kontrollerat att det är vederbörande som skrivit den aktuella texten. Han kontaktades av oss via telefon.

2.8. Etiska överväganden

Creutzer (2002) nämner att tonårstiden och puberteten är en omtumlande period, oavsett om man är adopterad eller inte. En naturlig del i denna period är att brottas med identitetsfrågor. För de adopterade tonåringarna blir frågor om ursprung och rötter ett känsligt ämne (s.112). De respondenter vi valt att intervjua är i åldrarna 24 – 33 år. Det är ett medvetet urval från vår sida, då vi vill undvika att intervjua tonåringar som kan befinna sig i en naturligt känslig period med identitetsfunderingar. Vi anser inte att tonåringar är redo att besvara undersökningens frågor, som i sig kan väcka fler tankar kring identitet, än de redan har. Respondenterna informerades om undersökningens syfte innan intervjun påbörjades. Vi berättade för respondenterna att deltagandet var helt frivilligt och att möjligheten att avbryta

intervjun fanns. Respondenterna fick innan intervjutillfället reda på hur den information de lämnade skulle komma att användas och bearbetas i undersökningen, samt att uppgifterna de lämnat skulle behandlas konfidentiellt. Respondenterna blev också informerade om att vi avidentifierade dem. Inga namn eller något annat som skulle kunna avslöja personernas identitet kommer att användas i undersökningen. Respondenterna nämns vid fingerade namn. Respondenterna informerades slutligen om att uppsatsen är offentlig och därför kommer att finnas tillgänglig på Internet. Vid konstruktionen av intervjumanualen fanns också vissa etiska aspekter. Vi diskuterade hur frågorna skulle formuleras och ställas för att inte respondenterna skulle känna sig illa till mods. Vi anser att avslutningen på intervjutillfället är av stor vikt utifrån etiska aspekter. Efter att intervjuerna avslutats ville vi inte att någon av respondenterna skulle må dåligt. Vi önskade att respondenterna skulle känna sig behagliga till mods i vårt sällskap, därför samtalade vi allmänt en stund innan och efter intervjuerna. Detta för att en del frågor kan väcka starka känslor hos respondenterna. De ”allmänna” samtalen före och efter respektive intervju skedde samtliga utan bandinspelning.

2.9. Tillvägagångssätt vid analys

Vi är medvetna om att det tar lång tid att skriva ut intervjuerna i sin helhet. Vi har därför valt att utelämna utfyllnadsord, exempelvis ”typ” och ”så”. Före transkriberingen lyssnade vi igenom samtliga intervjuer ett flertal gånger, för att på bästa sätt skapa oss en bild över vårt empiriska material. Här startade vårt analysarbete. Vi anser att en ordagrant transkriberad intervju riskerar att förlora bandets dynamik. I utskriftsarbetet valde vi att inte omvandla respondenternas talsvar till skriftspråk. Vi håller med Hilte (2001) när han belyser att omvandlingen i skriftspråket kan påverka känslan och förståelsen av individerna i undersökningen och vad det är de vill förmedla (s.14). Vid analystillfället diskuterades även de tankar som väcktes hos oss under intervjun. Det transkriberade materialet lästes därefter igenom i sin helhet. I samband med genomläsning observerades återkommande teman, likheter och skillnader. Dessa, teman, likheter och skillnader resulterade i att uppsatsens/intervjumanualens ursprungliga teman utökades.

2.10. Begreppsdefinitioner

De centrala begreppen i vår uppsats är *internationell adoption, identitet, ”att söka sitt ursprung” samt Anknytningsteori*.

När det gäller begreppet *Internationellt adopterad* avser vi att utgå från adoptioner som sker med barn födda i ett annat land än Sverige. Luther (2001) förklarar adoption som ett ömsesidigt behov. Det handlar om barnet som behöver en familj men också om vuxna som behöver ett barn. Hon konstaterar att en gemensam nämnare för de adopterade barnen är att de har genomgått minst en allvarlig separation i livet, oftast flera (s.5). Svenska Akademiens ordlista förklarar begreppet adoptera som: ”upptaga som eget barn eller göra till sin egen” (s.5). Denna definition kommer vi att använda oss utav.

Begreppet *Identitet* är svårdefinierat. Irhammar (1997) betonar att det inte finns någon enhetlig definition av begreppet, varken inom psykologin eller inom andra områden. I sin avhandling skriver hon att identitet ibland används liktydigt med självuppfattning eller för att beskriva individen. Det finns ytterligare en beskrivning, som mental struktur eller som en process (s.19). Vi likställer identitet med självuppfattning och kommer därför att använda oss av denna definition.

När det gäller företeelsen ”*att söka sitt ursprung*” har vi ej funnit någon definition i litteraturen. Det definieras utav oss som om den adopterade reser till födelselandet, besöker barnhemmet eller de biologiska föräldrarna. Denna, vår egen definition, kommer vi att använda.

Anknytning förklaras av Bowlby som en process som är viktig för barnet. Skulle inte barnet känslomässigt knyta an till den vuxne riskerar barnet få störningar av detta längre fram i livet (Hwang och Nilsson, 1999, s.47). Anknytningsbegreppet kommer att genomsyra vår uppsats. Konsekvent kommer vi att använda oss av den svenska benämningen *Anknytningsteori*. Detta görs därför att vi vill värna om det svenska språket. Vi har märkt att den engelska benämningen, Attachment theory, mestadels använts i litteraturen istället för den svenska. I den litteratur vi har studerat har den engelska benämningen använts, oavsett varifrån forskaren/författaren kommer ifrån.

Kring internationella adoptioner i stort finns det mycket forskning, men de resultat som kommit fram hos de olika forskarna strider mot varandra och forskningen är svåröverskådlig

(Lindblad, 2004, s.21). Vår uppsats har för avsikt att försöka fylla något av de viktiga hål, eller åtminstone hjälpa framtidens adoptionsforskning på traven.

3. Teoretiska utgångspunkter

3.1. Tidigare forskning

Lindblad (2004) inleder sin bok med att klargöra att adoptionsforskningen delvis är svåröverskådlig och att ibland dyker motsägelsefulla resultat upp. Ett forskningsresultat visar en sak, en tid senare kommer ett nytt forskningsresultat som tar avstånd från den tidigare forskningens slutsatser (s.21). Problemet med motsägelsefulla resultat belyses också av Cederblad som skriver i SOU utredningen 2 003:49, *Adoption - till vilket pris* (s.11). När det gäller adoptionsforskning, tydliggör Lindblad (2004) några av de kritiska röster som har riktats mot adoptionsforskningen rent generellt. Lindblad beskriver hur många adoptionsforskare själva är adoptivföräldrar. Konsekvensen av detta faktum skulle enligt författaren vara att forskande adoptivföräldrar inte kan, eller vill se hur allvarliga förhållandena är för de adopterade. Motsvarande resonemang tillämpar Lindblad på de individer som själva är adopterade och som i dag ägnar sig åt adoptionsforskning. Författaren belyser trenden av att fler svenska internationellt adopterade väljer att själva forska om adoption. Lindblad ser dock det som en god utveckling att många adopterade tycks vara på väg att etablera sig som adoptionsforskare. Detta resonemang grundar han i att den personliga rollen, i detta fall adopterad eller adoptivförälder, spelar störst roll när det gäller beslut om forskningens inriktning. I själva forskningsarbetet är det faktum att forskaren själv är adoptivförälder eller adopterad av sekundär betydelse (s.188-189).

Irhammar (1997) klargör hur gruppen som väljer att söka sitt ursprung har fått ett förhållandevis stort utrymme i litteraturen kring adoptioner. Den grupp som man fortfarande vet lite om, är de individer som inte vill söka information om sin biologiska familj (s.35).

De amerikanska forskarna Schetcher och Bertocci (1990) har gjort en genomgång av 12 angloamerikanska undersökningar från 1980-talet och framåt. Forskarna fann vissa gemensamma drag hos de adopterade som vill söka sitt ursprung. Det visade sig att kvinnor till större del visade intresse för sitt ursprung än män. Trots stor åldersspridning i de olika studierna fanns en topp när det gäller att söka sitt ursprung vid 25-35 års ålder. De adopterade som var intresserade av att söka sitt ursprung tenderade samtliga att vara gifta och ha stabila

arbeten. Forskarna fann också att det faktum att inte känna igen sig till det yttre eller inre hos adoptivföräldrarna, tycktes öka sannolikheten för sökande. Studien diskuterade även olika faktorer som relaterade till sökandet efter sitt ursprung. Vanliga utlösande faktorer tycktes vara adoptivföräldrars död och eget barnafödande. Forskarna enades även om att en central faktor bakom ett behov av att söka sitt ursprung är om de adopterade var otillfredsställda med adoptivföräldrarnas kommunikation om adoptionen. I anknytning till detta fastställdes och betonades att den viktigaste faktorn när det gäller valet att söka sitt ursprung eller ej vilar i kvalitén på familjerelationerna (s.62-92). Ytterligare en forskare: Hoopes (1990) betonar i sin forskning relationen mellan barnet och dess föräldrar. Forskaren antar att identitetsutvecklingen exempelvis kan försvåras av störningar i tidiga objektrelationer (s.144-166).

I SOU utredningen 2 003:49 görs en sammanställning av forskning avseende adoptivbarn och deras liv efter adoptionen. Cederblad beskriver i utredningen hur en litteraturöversikt över adoptionsforskningen visar att adopterade är överrepresenterade i kliniska studier. 2-3 gånger fler än icke-adopterade ungdomar har registrerats för såväl psykiska problem som för relationsproblem, skolproblem och asocialt beteende. Ju äldre barnet har varit vid adoptionen, ju större risk för psykiska och social anpassningsproblem. Cederblad belyser, som tidigare nämnts, den oenighet som råder inom adoptionsforskning. Hon relaterar till nordiska och utomnordiska studier av adopterade som visar på olika resultat. Vissa forskare har funnit att adopterade både i skolåldern, tonåren och som unga vuxna visat en ökad förekomst av psykiska problem, självmordsförsök missbruk och asocialitet. Andra forskare har inte funnit några skillnader. Vissa forskare har visat att skillnaderna beror på en liten andel av de adopterade som visat mycket svåra symptom, medan de flesta utvecklas och mår bra. Tonåren och tidig vuxenålder förefaller dock i en del studier vara perioder med ökade svårigheter på grund av identitetsproblem.

I SOU utredningen 2 003:49 redogörs för hur Anknytningsteorin av John Bowlby grundades på dennes studier av institutionsvårdade barn, samt barn som utsatts för tidiga separationer från sina huvudvårdare. Olika forskare har beskrivit hur barn kan utveckla trygg anknytning eller tre olika typer av otrygg anknytning (ambivalent, avvisande och desorganiserad) till föräldrarna. Studier i anknytningsbeteenden i adoptivsituationer har främst gjorts av holländaren Juffer och av engelsmannen Rutter. År 1997 studerade forskaren Juffer och hans kollegor anknytning i en grupp av 160 internationellt adopterade barn. Gemensamt för barnen

var att samtliga kom till sina adoptivfamiljer före sex månaders ålder. Forskarnas resultat visade att 78 % av barnen var att beteckna som tryggt anknutna till sina mödrar vid 12-18 månaders ålder. Forskarna fann även bland annat att barnets hälsotillstånd vid ankomsten, ursprungslandet eller om adoptivfamiljen hade biologiska barn eller ej, saknade betydelse för anknytningstryggheten. Vidare fann de att adoptivmödrarnas känslor för sitt adopterade barn ej skiljde sig från biologiska mödrar. Forskarna drog slutsatsen att adoption av barn som är högst sex månader inte innebär någon risk för otrygg anknytning. Forskaren Rutter och hans kollegor gjorde 1998 en studie på 111 rumänska barnhemsbarn som samtliga adopterats till England före två års ålder. Gemensamt för barnen var att de hade vistats på barnhem i Rumänien av låg kvalitet före adoptionen. Forskarna uppmärksammade ett samband mellan längden på barnhemsvistelsen och anknytningsstörningar hos barnen. Med anknytningsstörningar avsåg forskarna ohämmat kontaktbeteende, det vill säga att barnet tveklöst kunde följa med en främling, att barnet inte tydde sig till föräldern. Forskarna avsåg även hämmat kontaktbeteende, det vill säga huruvida barnet sökte skydd och tröst hos föräldern om det gjorde sig illa eller hade ont. Av de barn som adopterats före sex månaders ålder visade 18 % anknytningsstörningar. Fyra år senare följde forskarna upp de adopterade barnen och fann att många av dem hade förbättrats i sin anknytning. Av 22 barn som visat störningar hade åtta förbättrats och sju hade blivit normala i sin kontakt (s.11-40).

I SOU utredningen 2 003:49 betonar Cederblad slutligen hur förvånansvärt få studier som gjorts av anknytningsbeteendet mellan adoptivföräldrar och adoptivbarn. Hon anser det värdefullt att inleda forskning som kan ge ledtrådar hur man skall skapa optimala förutsättningar för god anknytning i familjer (främst med äldre-adopterade barn) (s.78-79).

Cederblad betonar vidare hur flera studier av identitetsutvecklingen behöver göras.

Hon ställer sig ett flertal intressanta frågor som i dag står obesvarade på grund av bristfällig forskning:

”Hur påverkas identiteten av att växa upp i ett så monokulturellt land som Sverige?/.../ Är adopterade mer separationskänsliga? Hur påverkas de av skilsmässa, växelboende, upprepade flyttningar, byten av dagis och skolor? Gör hög ålder vid adoptionen barnen mer separationskänsliga? Är steget ut från familjen en särskild svår period för de adopterade? Hur fungerar adoption av två barn samtidigt (syskon, tvillingar orelaterade barn) jämfört med att adoptera ett barn i taget?” (s.79).

Irhammar som också skriver i SOU utredningen 2 003:49 säger att:

”Ett område där det idag saknas forskning är betydelsen känslomässig anknytning (attachment) i relation till identitetsutveckling. Ett annat område där det också saknas forskning är hur adopterade som föräldrar använder sig av sin unika bakgrund i fostran av sina egna barn.” (s. 90).

Sammanfattningsvis kan sägas att forskningen kring adoptioner utgörs av ett visst tomrum. Det är mycket sällan det finns pålitlig information om vad barnet varit med om före adoptionen. Idag visar forskning att många psykiska problem har en genetisk grund, faktorer som mammans beteende och hälsotillstånd under graviditeten påverkar fostrets utveckling. Vid födseln kan det också uppstå komplikationer som kan resultera i hjärnsador. Även omhändertagandet av det nyfödda barnet kan komma att påverka dess utveckling (SOU 2 003:49, s.78).

3.2. Utvecklingspsykologi

Hwang och Nilsson (1999) skriver att utvecklingspsykologi är ett viktigt verktyg som gör det lättare att förstå en människas utveckling igenom livet, detta gäller både socialt, emotionellt och psykologiskt. De betonar förutsättningarna för att kunna förstå en individ utifrån utvecklingspsykologiskt perspektiv. För att kunna göra detta måste vi sätta oss in i och försöka förstå, hur barnet påverkas av sin sociala och ekonomiska bakgrund. Väsentligt är också hur relationen till föräldrarna fungerar, men även vad barnet har med sig i livet, alltså det genetiska arvet. Utvecklingspsykologin är en vetenskap som strävar efter att hjälpa människor att utveckla sina möjligheter, men också för att förstå sig själva så de i sin tur kan hjälpa andra i deras utveckling (s.16-17). Havnesköld och Risholm – Mothander (2003) håller med Hwang och Nilsson. Även de poängterar vikten av att de frågor som handlar om barnets samspel mellan miljön och barnet självt förstås bäst genom att det knyts till en psykologisk utvecklingsteori (s.245).

Inom utvecklingspsykologin ses de första åren som mycket viktiga. Forskare har länge sagt att de inledande 20 åren av en människas liv är avgörande. Här sker exempelvis puberteten, en dramatisk förändring i individens liv (Hwang och Nilsson, 1999, s.17).

Hwang och Nilsson (1999) beskriver vidare fem viktiga frågeställningar som ibland blivit mycket omstridda inom utvecklingspsykologin. En av frågeställningarna är huruvida arv eller miljö är viktigaste komponenten i ett barns utveckling. Exempelvis kan man fråga sig om det är uppväxtmiljön som gör att en pojke blir bra i fotboll eller om bollsinnets ligger i pojkens

gener? Om man anser att arvet dominerar ett barns utveckling anser man vidare att barnets egenskaper, möjligheter, men också begränsningar är genetiskt betingade. Barnet ärver egenskaper från sina föräldrar. Det som är mer tydligt och direkt kan fastställas vara kopplat till genetiskt arv är barnets ögonfärg, kroppsform eller ärftliga sjukdomar. Svårare blir att försvara det som barnet utvecklar i högre ålder, exempelvis minnesförmågan eller den sociala kompetensen. Anser man däremot att miljön är den faktor som mest påverkar utvecklingen skulle omgivningen med alla dess ingredienser få stå till svars för detta. Som exempel här skulle skolan, familjen och kamraterna spela en betydande roll. Idag finns en mer modern tanke kring arv och miljö. Den grundar sig på att de ärftliga, respektive miljöbetingade orsakerna, mer eller mindre kan påverka ett barns beteende, eller att den eventuellt kan styra utvecklingen i en viss riktning. Det mest centrala är samspelet mellan dessa båda aspekter (s.18-26).

Den andra frågan som är aktuell är om barnets utveckling utgörs av en gradvis förändring eller om den sker kontinuerligt, som innebär att det finns olika stadier. Ser man barnets utveckling som mer gradvist anser man att små förändringar sätts samman och blir till stora. Ser man däremot utvecklingen i olika stadier talar man om att trotsåldern, den typiska sexåringen och/eller tonåren/puberteten är sådana (ibid).

Den tredje centrala frågan är om man kan säga att det finns en rätt utveckling som är den bästa eller kan utvecklingen styras av olika vägar? Forskning visar att kritiska perioder inte helt kan stoppa upp ett barns utveckling, men att den kan hämmas ett tag. Exempelvis kan vara om ett barn är undernärt som leder till fysisk åkomma i form av hämmad kroppsväxt. Kan detta faktum i sin tur påverka talet som i sin tur leder till att språket försämras. Skulle man däremot få barnets näring i balans, skulle man i sin tur kunna arbeta med talet så att barnets språkutveckling kommer ikapp det som gått förlorat. Vid sådana här extrema situationer är det viktigt med åtgärder. Vanligtvis stannar inte barnets utveckling upp vid en händelse i en viss ålder (ibid).

Den fjärde frågan tar upp vilket som är viktigast, tidiga eller senare erfarenheter? I denna fråga är inte alla psykologer överens. Vissa hävdar att tidiga erfarenheter är mindre viktiga medan andra hävdar att de är så pass viktiga att de styr resterande stadier i utvecklingen. Hwang och Nilsson skriver att Bowlbys, som senare i uppsatsen ges större utrymme, tankar kring anknytningsteorin, står mitt emellan. Bowlby föringar inte att tidiga erfarenheter är

viktiga och att de kan påverka senare faser i livet. Däremot anser han att det som gått fel kan rättas till längre fram i livet. Efter att ett barn växt upp och mognat, klarar det av att hantera erfarenheter som tidigare eventuellt kunnat påverka utvecklingen i en negativ riktning (ibid).

Den femte och sista frågan belyser huruvida utvecklingen är lika för alla eller om de individuella skillnaderna dominerar. Kopplar man ihop det med att utvecklingen skedde i stadier måste man här beakta de kulturella skillnaderna, samt vilken tidsepok individen lever i. Alltså, tolkningen av ett barns utveckling har skiftat från tid till tid. I medeltida Europa betraktades barn i sex och sjuårsåldern som ”små” vuxna. Det som vuxna kunde göra krävde man också att barnen skulle klara av. Detta till skillnad från upplysningstiden, då barn sågs som oskyldiga individer och som skulle skyddas från de vuxna (ibid).

3.3. Bowlbys Anknytningsteori

För att reda i alla frågor och de kaosliknande diskussioner som kan väckas hos en människa behöver man en teori att koppla till. Teorin kan hjälpa till med att hitta orsaker till det som sker. Man måste dock beakta att det finns många olika teorier med olika inriktningar. Oavsett vilken teori och inriktning man väljer, är de alla viktiga för att förstå ett barns utveckling. Teorierna kopplar samman forskningen med barnet och för det i ett sammanhang. Det sägs också att teoriernas slutsatser är generella. De fastnar inte i det enskilda eller det speciella, medan våra erfarenheter skapar slutsatser som lätt kan fastna och som inte alltid är generella (Hwang och Nilsson, 1999, s.27-28).

Den engelska läkaren och psykoanalytikern John Bowlby fick sitt genombrott på 1960-70-talet då hans namn började nämnas hos de andra objektrelationsteoretikerna. Han är den mest kända teoretikern som har ett kompletterande synsätt, det vill säga, han har tagit delar av olika grundvetenskaper. Bowlbys Anknytningsteori har sin utgångspunkt i det psykoanalytiska perspektivet som innebär att han lyfter fram Freuds antaganden om hur viktigt ett yttre beteende är, samt hur det kan kopplas samman med individens inre värld. Utifrån detta perspektiv ställde han sina frågor, men metoderna för att hitta svaren på dem fann han i den experimentella forskningen. Metoderna han använde sig av var noggrant kontrollerade observationer i olika miljöer (Havnesköld och Risholm-Mothander, 2003, s.37- 57).

Centrala begrepp i Bowlbys Anknytningsteori är ***trygg bas, anknytning, inre arbetsmodeller, social kompetens och ”självet”*** (ibid, s.245-268).

Anknytningsteorin härstammar ur Objektrelationsteorin (ibid, s.37). Objektrelationsteorin mest kända namn är Donald Winnicott. Teorin har sin grund i att det lilla barnet är inriktat på att bli delaktig i sociala relationer (Hwang och Nilsson, 1999, s.48). Ett av Objektrelationsteorins mer kända begrepp är **övergångsobjekt**, Winnicott menar att moderns känslomässiga relation till barnet samt omvårdnaden om det gör att barnets psyke och psykosomatiska tillstånd blir en helhet. I och med att modern tillfredställer och upprätthåller barnets behov känner sig barnet allsmäktigt. Så småningom blir barnet medvetet om att modern inte alltid kan vara närvarande. När föreställningen av att vara världens mitt rasar kan ett övergångsobjekt ersätta modern så att barnet fortsättningsvis kan känna sig allsmäktig. Det är barnet som tilldelar objektet sin speciella betydelse. Ett övergångsobjekt kan vara en nalle eller en filt. Övergångsobjektet har störst betydelse när barnet är mellan fyra till tolv månader (Havnesköld och Risholm – Mothander, 2003, s.332-334).

Anknytningsperspektivet har på senare år blivit alltmer användbar som teori för att kunna tolka ett barns beteende i tidig ålder men också för att förstå vad som är viktigt i omvårdnaden hos ett barn. Denna teori ska underlätta förståelsen för barnets anpassning både socialt och emotionellt (ibid, s.245). Teorin betonar framförallt hur relationer skapas och den förklarar hur relationsmönster påverkar barnets psykiska utveckling. Denna förklaring är viktig för andra teorier, både biologiska mognadsteorier, objektrelationsteorier men också för självpsykologin. Den grundläggande aspekten visar att man inte kan specifikt peka ut arvet som mer betydelsefullt än miljön eller vice versa för individens utveckling (ibid, s.58).

Barnets **inre arbetsmodeller** hjälper till att skapa föreställningar om sig och sitt sätt att relatera till andra. Syftet med de inre arbetsmodellerna är att uppfatta och tolka händelser för att förutsäga och planera eget handlande. Men också för att utveckla social empati, samt bli en del i ett socialt samspel. Bowlby hävdar att när barnets inre arbetsmodeller skapar relationer använder sig barnet av dennes perceptuella (förmågor) och kognitiva (kunskapsmässiga) förvrängningar av verkligheten. Barnet har ett behov av dessa etablerade relationer, de hjälper barnet med att finna en mening i tillvaron, de är därför viktiga för barnet, samt speglar dess överlevnad (ibid, s.57-58). I sin bok skriver Bowlby (1996) att ”**Själv**” och den person barnet formas till byggs i dessa sociala relationer. Detta leder i sin tur till att barnet utvecklar en **social kompetens**, barnets förmåga att umgås med andra människor samt hanteringen av eventuella problem i olika relationer. Skulle relationerna med omgivningen vara dåliga menar

Bowlby att det leder det till att barnet upplever ångest, oro och stress. Detta kan i sin tur leda till att barnet blir oförmögen att hantera relationer (s.19-23).

Bowlby menar att barnet omedvetet knyter an till vuxna för att få det den behöver. Han säger att barnet rent biologiskt är utrustat för överlevnad, men att det inte klarar det ensam. I barnet finns det beredskaper som gör att denne kan vara flexibel och klarar av olika slags omvårdnadsvariationer. Flexibilitet hos barnet är viktig för att kunna anpassa sig till de olika omhändertaganden som sker i barnets tidiga ålder. I en tidigare studie som Bowlbys forskarkollega, Mary Ainsworth, gjorde visade att man kunde urskilja fyra olika modersbeteenden. Dessa utgör ett viktigt urskiljningsmönster och instrument för att kunna se de individuella skillnaderna hos barnen i fråga om trygg anknytning eller otrygg anknytning. De variabler hos mödrarna som Ainsworth kunde urskilja var lyhördhet, tillåtelse, samarbete och psykologisk tillgänglighet. Dessa variabler på föräldrars förmåga att möta barnets överlevnadsbehov är idag grunden på den moderna anknytningsforskningen (Havnesköld och Risholm - Mothander, 2003, s.247-249).

När man talar om bandet mellan anknytningspersonen och barnet särskiljer man mellan ”bindning” och ”anknytning”. Bindning står för de emotionella band som uppstår mellan mamman och barnet, från den vuxne till barnet. Anknytning avser den relation barnet bildar till modern (den vuxne).(Hwang och Nilsson, 1999, s.92). Bowlby menar att barns störningar orsakas av att **anknytningen** med en vuxen person inte funnits, det vill säga det han kallar för ”attachment”. Han delar upp barnens första levnadsår i fyra olika stadier när han relaterar till den sociala utvecklingen. Det viktigaste är att stadierna kommer i ordning, inte vid vilken ålder de kommer. Bowlby hävdar att barnen måste gå igenom dessa stadier för att visa ett moget socialt beteende (ibid).

I stadium 1 är barnet några veckor gammalt, upp till fem veckor. Här vet inte barnet eller bryr sig om vem som svarar på dennes signaler i form av gråt, leenden eller ljud, huvudsaken är att någon gör det. Här kan inte barnet urskilja vem som är dennes anknytningsperson, vem som helst kan trösta barnet vid gråt. **I stadium 2** kan barnet urskilja de viktigaste människorna i dennes liv bland andra människor. Det sker genom att barnet ler mot dem. Nu är barnet ca sex veckor gammalt och föräldrarna ägnar sig mer åt social samvaro med barnet i form av lek. Bowlby menar att genom föräldrarnas/anknytningspersonernas sätt att vara samt genom att svara på barnets signaler lär sig barnet hur de ska använda sitt beteende. Han tror

dock inte att barnet är medvetet om sitt beteende men om barnet får sina förväntningar av föräldrarna/anknytningspersoner uppfyllda kan detta leda till fortsatt utveckling som till exempel att barnet lär sig att känna tillit. Det kan också leda till att de lär sig att skapa en sammanhållen bild av verkligheten. Långt fram i denna period, vid ca 6 månaders ålder kan barnet till viss del förstå att det kan påverka sin omgivning. Det känner nu igen människor lättare och på sätt förstår barnet att vissa människor existerar trots att de inte finns i närheten av det. Innan barnet når **stadium 3**, som oftast sker mellan sjunde och nionde månaden, finns det en övergång som kännetecknas av två viktiga förändringar. Den första förändringen är att barnet nu kan protestera detta sker genom gråt när en anknytningsperson lämnar dem. Nu är människorna i barnets närhet inte lika utbytbara som i stadium 1. Den andra förändringen är att barnet kan förflyttas sig själv från en plats till en annan. Barnet har en mer aktiv roll för att själv behålla närheten till anknytningspersonerna (ibid). Bowlby menar i sin bok att om barnet upplever trygghet, en **trygg bas** från anknytningspersonerna, kommer barnet att utforska sin omgivning med stor glädje och aptit. Saknas en trygg bas, hämmas barnet i sin nyfikenhet på omgivningen. Detta gäller inte bara det lilla barnet, även tonåringen är i behov av en trygg bas för att våga ge sig ut i världen (Bowlby, 1996, s.28-29). I sin bok jämför han föräldrarna med en militärbas och barnet med en expeditionstyrka som ger sig ut på uppdrag när han säger:

”Anknytningspersonerna liknar rollen som befälhavare vid en militärbas varifrån en expeditionstyrka ger sig ut och till vilken den kan dra sig tillbaka om den möter motgång.

I denna roll ägnas mycket tid åt väntan, men den är inte mindre livsviktig för det. För endast om ledaren för expeditionstyrkan är säker på att han har en trygg bas vågar han rycka fram och ta risker” (s.28).

När barnet är i treårsåldern brukar stadium **stadium 4** infinna sig. Nu är barnet mycket delaktigt i sin egna sociala utveckling. Samspelet med omgivningen blir mer förfinat, barnet tar själv egna initiativ, de är inte längre passiva mottagare. Denna sociala utveckling leder också till att barnets förmåga att öka avståndet med föräldrarna blir större, detta gäller både i tid och i rum (Havnesköld och Risholm - Mothander, 2003, s.47-48).

Bowlbys anknytningsystem framhäver bara en typ av relationer och samspel. De andra relationer som barnet får längre fram i livet, exempelvis relationen och samspelet med kamrater eller syskon utelämnas (ibid, s.247-248).

Det har riktats en del kritik mot Anknnytningsteorin. Professor i psykologi vid Handelshögskolan i Stockholm, Lennart Sjöberg, skriver i artikeln: *Tvångsadoption? – Psykologer om en mors olämplighet och om barnets ”anknytning”*. Han tar upp olika kritiska aspekter på teorin. Det som bland annat ifrågasätts är ”de inre modellerna”. Det finns inga bevis över att det överhuvudet taget finns ”inre modeller” hos en människa, och skulle de finnas vet man inte om de spelar en så central roll som Bowlby hävdar. Det finns andra aspekter som kan ersätta ” de inre modellerna” och ”anknytning” så som föräldrarnas sätt att uppfostra ett barn eller deras syn på föräldraroll. Det som också nämns är framförallt moderns psykiska hälsa eller barnets egna erfarenheter från exempelvis barnhemmet. Det finns andra aspekter till exempel genetikens betydelse, som också kan vara relevanta som kritik mot anknytningsteorin men det finns ingen forskning som bekräftar detta. Bowlby´s anknytningsbegrepp är idag ett vedertaget begrepp, trots att det från början är baserat på studier av vissa djurarter (www.dynam-it.com/forpsyk/). Ytterligare en kritisk röst mot Bowlby´s teori är att han till stor del utgick från mödrar som anknytningsfigurer. I dag är man dock ense om att andra personer, så som pappan och syskon till barnet fungerar som anknytningspersoner (Eysenck, 2000, s 337).

4. Resultatsammanställning och Analys

4.1. Resultatsammanställning av tema Bakgrund

Respondenterna bestod av 6 kvinnor och 2 män. Vi har givit dem fingerade namn. Namn och ålder är: Sara 28 år, Saga 25 år, Selma 23 år, Sussie 31 år, Stina 28 år, Sigrid 33 år, Stefan 33 år och Samuel 23 år. Intervjupersonerna kom till Sverige när de var mellan 1 – 12 månader gamla. Födelseländerna är Chile, Indien och Sri Lanka.

4.2. Analys av tema Bakgrund

I vår undersökning deltog sex kvinnor och två män. De amerikanska forskarna Schetcher och Bertocci (1990) har i sin forskning visat att kvinnor tenderade att visa större intresse för sitt ursprung än män (s.62-92). Resultatet från vår undersökning bekräftade deras resultat. I vår undersökning har två respondenter aktivt sökt sitt ursprung. Ytterligare två respondenter planerar att resa till födelslandet, samtliga är kvinnor. Våra respondenter är mellan 23-33 år. Schetcher och Bertocci (1990) forskning, visar att åldersgruppen 25-35 år utgör en topp när det gäller att söka sitt ursprung (s.62-92). Saga 25 år är en av kvinnorna som planerar en resa till födelslandet.

Hon säger:

”Jag har en lista på mål i livet, ett av målen är att åka till födelslandet och vara där en längre tid och få intryck vart jag verkligen kommer ifrån.”

4.3. Resultatsammanställning av tema Uppväxtmiljö

Samtliga respondenter uttrycker att vetskapen om att de är adopterade alltid funnits med under uppväxten. Ingen av respondenterna kan härleda ”upptäckten” av att vara adopterad till en specifik händelse. Selma 23 år nämner några olika faktorer som gör att vetskapen om att vara adopterad har varit en naturlig del under uppväxten. Respondenten berättar att hon aldrig känt sig annorlunda, detta tror hon kan ha att göra med att hon haft vänner som också är adopterade. En annan faktor tror Selma kan vara att familjen bott utomlands, där hon gick på en internationell skola med elever från flera olika kulturer. Fem av respondenterna nämner att de blev varse om att de skiljde sig utseendemässigt från sina kamrater och omgivningen vid 3-6 årsåldern.

På frågan om när hon upptäckte att hon var adopterad svarade Sara 28 år:

” Svårt att säga specifikt när jag upptäckte det, men det kan ha varit när man blev medveten om sitt eget utseende, runt fem år. Man blev medveten om omgivningen och sig själv. Medveten om att man ser annorlunda ut”.

Fem av respondenterna säger att de tänkt och reflekterat på olikheten i utseendet mellan sig själva och sina föräldrar. Framst i åldern 7-12 år, när de gick i låg och mellanstadiet. De jämförde sig med klasskamrater och deras föräldrar, där man tydligt kunde se vem som härstammade från vem.

Saga 25 år säger:

”Man har reflekterat över det när man ser andra, exempelvis på klassmöten, när man har gjort grejer med föräldrarna och tillsammans med skolan. Alla alla föräldrar är ljusa och alla alla barn är ljusa. Man ser vilka barn som tillhör vilka föräldrar. Där blev det en kontrast mellan mig och mina föräldrar”.

Selma 23 år uttrycker det på ett annat sätt. Hon tycker det varit mest jobbigt när andra människor ifrågasatt om hon är hennes adoptivföräldrars barn. Hon har många gånger fått peka ut vem som är hennes adoptivmamma. Även Samuel berättar om sina tankar kring skillnaderna i utseendet mellan sig och sina adoptivföräldrar.

Samuel 23 år säger:

” Ibland har man självklart tänkt på det. Men det var mest när man var yngre, nu är man äldre och nu bryr man sig inte så mycket längre. /.../ Jag har funderat på hur jag skulle se ut om jag var biologiskt barn till mina föräldrar /.../ Det är konstigt för jag tror ändå att jag är hyfsat lik min pappa. Det var en kompis som sa det en gång: - Fy vad ni är lika. Det hade man aldrig hört. Det var lite kul. Farsan sken upp när jag berättade det”.

Våra respondenters adoptivföräldrar har bekräftat deras ursprung på olika sätt och med varierat engagemang. Allt från att hela familjen rest till landet, till att föräldrarna klippt ut tidningsartiklar, spelat musik typiskt för landet, och köpt kryddor med mera.

Selmas har släktingar som brukar besöka hennes födelseland.

Selma säger:

”Jag har en morbror som brukar åka till Sri Lanka en gång om året. Han brukar ta med sig kryddor och te”.

Det finns ytterligare sätt att bekräfta det adopterade barnets ursprung. En av respondenterna berättar att hennes adoptivföräldrar försökte få hemspråksundervisning till henne under skoltiden. Detta avslogs då kravet är att en av föräldrarna måste komma från det aktuella landet. Respondenten är i efterhand besviken över avslaget. Hon såg fram emot att lära sig språket.

Sussie 31 år belyser skillnaden från tiden då hon adopterades gentemot de som adopteras idag. Hon ser en skillnad i graden av uppmuntran av ursprunget från adoptivföräldrarnas sida.

Hon säger:

”Det var väl lite tabu att adoptera på den tiden. Inte som det är idag för där öser man på sina adoptivbarn saker och seder. Man vill verkligen visa att –Det är här du kommer ifrån, det är dessa maträtter man äter där. Det tycker jag är jättebra. Man ska inte ta bort den delen av sina barn, då tar man bort en del av barnet”.

I vår undersökning nämner två respondenter att deras adoptivföräldrar exempelvis inte lagat mat från födelselandet eller gjort andra aktiva saker för att ha bekräfta ursprunget.

Respondenterna uttrycker inget missnöje eller besvikelse över det.

Sara är en av respondenterna vars adoptivföräldrar mindre aktivt bekräftat hennes ursprung, hon säger:

” /.../ Har jag haft frågor omkring det har de alltid svarat på frågorna. Men sedan har vi inte gjort det till något speciellt /.../”.

Några faktorer som respondenterna uppger ha varit betydelsefulla som länk till sitt förflutna är namnet, adoptionspapperen, foton som härrör till adoptionen samt filt-kläder-leksaker som funnits med under resan till Sverige. För Stefan 33 år är födelsenamnet den starkaste länken till det förflutna.

Stefan säger:

”Jag har inte kvar det, men jag känner till det, och det har betytt en del för mig. Det har funnits där som kanske den starkaste länken till min bakgrund”.

För Stina 28 år har adoptionshandlingarna haft stor betydelse, hon uttrycker:

”Jag fick också en bunt papper av mina föräldrar som innehåller allt som har att göra med min adoption. Det har betytt väldigt mycket för mig”.

Sagas adoptivföräldrar har tagit foton när de besökt landet. Fotona sattes in i ett album som funnits med under Sagas uppväxt. Gällande fotografiernas betydelse berättar Saga:

”Innan de adopterade mig besökte de landet. De tog massor av kort som de satte in i ett album. Vid två-tre års ålder tittade jag mycket i albumet./.../Jag har inga minnen eller intryck från landet, förutom det jätte stora fotoalbumet./.../Mamma och pappa har tagit kort på min riktiga mamma, detta skulle hjälpa mig väldigt mycket om jag skulle söka henne.”

Ytterligare ett sätt för adoptivföräldrarna att bekräfta adoptivbarnets ursprung är att spara vissa betydelsefulla ting. Samuel berättar att adoptivföräldrarna har sparat den bruna filt han hade om sig när han anlände. Adoptivföräldrarna har också behållit skorna han hade på sig och de två leksaker han hade med sig. Han tycker det är roligt att sakerna finns sparade åt honom, de har ett personligt värde.

4.4. Analys av tema Uppväxtmiljö

Utmärkande för våra respondenter är att de alltid verkar ha vetat om att de är adopterade. Det har inte kommit som någon överraskning för dem. Detta grundar vi på att ingen av dem har kunnat ange någon specifik tidpunkt/händelse då de skulle ha blivit varse om att de var adopterade. Kanske skulle vi få ett annat resultat om vi intervjuat ”osynligt” adopterade. Då hade adoptivföräldrarna kunnat hemlighålla barnets ursprung. Denna tanke har också Frank Lindblad (2004). Han berättar om att föräldrarna till ”osynligt” adopterade kan lockas att hålla barnets ursprung hemligt (s.13-14). Det faktum att samtliga av respondenterna är synligt adopterade har gjort att de själva tidigt uppmärksammat sitt utseende. Adoptivföräldrarna har inte kunnat dölja eller hålla ursprunget hemligt. En av respondenterna nämner några olika faktorer som gör att vetskapen om att vara adopterad har varit en naturlig del under uppväxten. Selma berättar att hon aldrig känt sig annorlunda, detta tror hon kan ha att göra med att hon haft vänner som också är adopterade. En annan faktor tror hon kan vara att familjen bott utomlands, där hon gick på en internationell skola med elever från flera olika kulturer. De faktorer som Selma nämner, att ha kompisar som är adopterade samt ha bott utomlands tror vi kan ha varit av stor betydelse för henne. Vi tror att dessa faktorer kan ha underlättat för henne i sin vetskap att vara adopterad. Selma har inte känt att hon har utmärkt sig mer än någon annan i utseendet.

På frågan om när Sara upptäckte att hon var adopterad svarade hon:

”Svårt att säga specifikt när jag upptäckte det, men det kan ha varit när man blev medveten om sitt eget utseende, runt fem år. Man blev medveten om omgivningen och sig själv. Medveten om att man ser annorlunda ut”.

Att utseendemässigt skilja sig från sina kamrater tror inte vi är lika känslomässigt laddat som att utseendemässigt skilja sig från sina adoptivföräldrar. Att tydligt skilja sig i utseendet gentemot sina adoptivföräldrar anser vi ytterligare stärker känslan av att inte vara ett biologiskt barn. Att utseendemässigt skilja sig från sina kamrater tror vi är mer lätthanterligt, då skillnaderna gentemot kamraterna ändå finns, även om du är adopterad eller ej. De flesta av respondenterna säger att de tänkt och reflekterat på olikheten i utseendet mellan sig själva och sina föräldrar. Dessa reflektioner förekom främst när respondenterna gick på låg och mellanstadiet. De jämförde sig med klasskamrater och deras föräldrar, där man tydligt såg de genetiska likheterna så som ögonfärg och ansiktsdrag. Saknaden av att vara lik sina adoptivföräldrar i utseendet har orsakat många tankar och funderingar hos respondenterna. Dessa har funnits med under delar av uppväxten men har varierat i intensitet. Forskning visar att när det är stora skillnader exempelvis i hudfärg mellan adoptivföräldrar och barn, utgör detta faktum en större sannolikhet för barnet att vilja söka sitt ursprung (Schetcher och Bertocci 1990, s.62-92). Vi tolkar/analyserar det som att funderingarna kring utseendet är mer förekommande när barnet är yngre. I denna ålder är funderingarna mer konkreta. Barnet undrar varför adoptivföräldrarna inte har samma hudfärg som vederbörande. Vi tror att dessa konkreta funderingar med tiden övergår till djupare funderingar då barnet/ungdomen accepterat skillnaderna i hudfärgen. Funderingarna får en mer existentiell karaktär. Nu frågar barnet/ungdomen sig: - Vem är jag lik? En annan fråga är: - Varför just jag blev bortadopterad? En av respondenterna exemplifierar vårt resonemang på ett tydligt sätt. Respondenten har haft mer ”konkreta tankar” och funderingar när hon var liten.

Saga berättar att skoltiden var en period då skillnaderna i utseende mellan adoptivföräldrar och barn blev tydliga.

Hon berättar:

”Man har reflekterat över det när man ser andra, exempelvis på klassmöten, när man har gjort grejer med föräldrarna och tillsammans med skolan. Alla alla föräldrar är ljusa och alla alla barn är ljusa. Man ser vilka barn som tillhör vilka föräldrar. Där blev det en kontrast mellan mig och mina föräldrar”.

När Saga blev tonåring ändrade funderingarna karaktär, de blev mer existentiella. Saga var 16 år då hon flyttade hemifrån.

Hon säger:

”I samband med flytten kände jag mig helt värdelös. De adopterade mig för att någon annan valt att lämna bort mig.”

Sagas berättelse är inte unik. Det hon sätter ord på tror vi är en vanlig fundering hos adopterade i tonåren. Utifrån Bowlbys anknytningsbegrepp anser vi att oavsett om en **anknytning** är bra eller dålig mellan barn och adoptivföräldrar kommer funderingar kring upptäckten av att vara adopterad samt funderingar kring olikheter i utseendet till adoptivföräldrarna alltid förekomma. Dock tror vi att de kan ta sig olika uttryck och/eller variera i styrka, kanske har också åldern en betydelse. I SOU utredningen 2 003:49 redogörs för forskarna Rutter och Juffers resultat gällande anknytning. Forskarna drog slutsatsen att adoption av barn som är högst sex månader inte innebär någon risk för otrygg anknytning (s.11-40). Bowlby hävdar att ett barn omedvetet knyter an till vuxna för att få det den behöver. Rent biologiskt är barnet utrustat för överlevnad men det klarar det inte ensamt. I barnet finns det beredskaper som redan är välutvecklade vid födseln och som syftar till att påkalla uppmärksamhet gällande omsorgsbehovet hos barnet. Barnet är programmerat att knyta an till föräldern eller någon annan omsorgsperson. I vår undersökning utgörs anknytningspersonerna av adoptivföräldrarna. Bowlby betonar vidare flexibiliteten hos barnet. Det är denna flexibilitet som gör att barnet klarar av olika slags omvårdningsvariationer. Flexibiliteten är viktig för att barnet ska kunna anpassa sig till de olika omhändertaganden som kan ske i barnets tidiga ålder (Havnesköld och Risholm – Mothander, 2003, s.247-249). Detta resonemang applicerar vi på respondenterna i vår undersökning. De utgör en grupp om åtta personer där samtliga har kunnat knyta an till andra omvårdningspersoner än de biologiska föräldrarna. Detta anser vi stärka Bowlbys resonemang om att barnet har en inneboende flexibilitet.

Våra respondenters adoptivföräldrar har bekräftat deras ursprung på olika sätt och med varierat engagemang. Det har varit allt från att hela familjen rest till landet, till att föräldrarna klippt ut tidningsartiklar, spelat musik typiskt för landet, och köpt kryddor mm.

Selma säger:

”Jag har en morbror som brukar åka till Sri Lanka en gång om året. Han brukar ta med sig kryddor och te”.

Det finns flera olika sätt för adoptivföräldrarna att bekräfta adoptivbarnets ursprung. Sussie belyser skillnaden från tiden då hon adopterades gentemot de som adopteras idag. Hon ser en skillnad i graden av uppmuntrande av ursprunget från föräldrarnas sida.

Hon säger:

”Det var väl lite tabu att adoptera på den tiden. Inte som det är idag för där öser man på sina adoptivbarn saker och seder. Man vill verkligen visa att –Det är här du kommer ifrån, det är dessa maträtter man äter där. Det tycker jag är jättebra. Man ska inte ta bort den delen av sina barn, då tar man bort en del av barnet.”

I undersökningen berättar ett par respondenter att deras adoptivföräldrar inte gjort aktiva saker för att bekräfta adoptivbarnens ursprung. Respondenterna uttrycker inget missnöje eller besvikelse över det.

Sara exemplifierar detta när hon säger:

” /.../ Har jag haft frågor omkring det har de alltid svarat på frågorna. Men sedan har vi inte gjort det till något speciellt /.../”.

Utifrån undersökningens resultat utläser vi att om föräldrarna inte aktivt bekräftar och uppmuntrar ursprunget i form av seder och bruk från landet, betyder det inte att de förnekar barnets ursprung. I relation till detta tänker vi oss att det måste vara svårt att vara adoptivförälder i aspekten att veta hur mycket och på vilket sätt de ska bekräfta barnets ursprung. Det verkar vara en ständig balansgång, det får inte bli för mycket och intensivt då vi tror att det kan vara svårt att hantera för adoptivbarnet. Utifrån respondenternas svar tror vi att uppmuntran och bekräftelsen på ursprunget måste ske på barnets villkor.

Angående uppmuntran till att söka sitt ursprung berättar Samuel:

”Det har varit mycket snack om det, mina föräldrar tyckte jag skulle söka till Tv – programmet ”Spårlöst försvunnen” /.../ Jag kan inte tänka mig att sitta i en tv studio och där träffa min mamma. Jag känner mig lite ung fortfarande, jag måste bli lite äldre. /.../ Jag har inte kommit så långt i min egen utveckling att jag känner att jag kan hantera en sådan grej.”

Samuels uttalande visar att det är viktigt att adoptivföräldrarna är lyhörda inför barnets vilja. Vi tror inte att det är lyckat att påtvinga ett barn ett ursprung eller relationer med människor som barnet inte känner sig redo att möta. Barnets mognad och vilja måste få avgöra när/om tiden är inne för denne att söka sitt ursprung.

Några faktorer som respondenterna uppger ha varit betydelsefulla som länk till sitt förflutna är namnet, adoptionspapperen, foton som härrör till adoptionen samt filt-kläder-leksaker som vederbörande hade med sig till Sverige. För Stefan är födelsenamnet den starkaste länken till det förflutna.

Stefan säger:

”Jag har inte kvar det, men jag känner till det, och det har betytt en del för mig. Det har funnits där som kanske den starkaste länken till min bakgrund.”

Angående adoptionshandlingarnas värde säger Stina:

”Jag fick också en bunt papper av mina föräldrar som innehåller allt som har att göra med min adoption. Det har betytt väldigt mycket för mig.”

Gällande fotonas betydelse berättar Saga:

”Innan de adopterade mig besökte de landet. De tog massor av kort som de satte in i ett album. Vid två-tre års ålder tittade jag mycket i albumet./.../ Jag har inga minnen eller intryck från landet, förutom det jätte stora fotoalbumet./.../ Mamma och pappa har tagit kort på min riktiga mamma, detta skulle hjälpa mig väldigt mycket om jag skulle söka henne.”

Vi har förstått att adoptionshandlingarna är en mycket viktig länk för respondenterna till sitt ursprung. Även foton är av stor vikt, då dessa kan visa födelselandet. Hos oss väcktes tanken om vilka möjligheter dagens teknik erbjuder adoptivföräldrar när det gäller att visa sitt adoptivbarn dess ursprung. I dag finns teknik så som videokameror och digitalkameror. De rörliga bilderna tror vi ger ökade möjligheter för adoptivföräldrarna att fånga sammanhang och det dagliga livet än med en ”vanlig” kamera åt sitt adoptivbarn. Samuel berättar att föräldrarna har sparat den bruna filt han hade om sig när han anlände. Föräldrarna har också behållit skorna han hade på sig och de två leksaker han hade med sig. Han tycker det är roligt att sakerna finns sparade åt honom. När adoptivföräldrar, så som Samuels, har sparat något från hemlandet tror vi det kan vara värdefullt för både barnet och adoptivföräldrarna. Vi jämför betydelsen av Samuels bruna filt med identitetsbandet det biologiskt födda barnet hade fått på lasarettet som föräldrarna sparat. Identitetsbandet och filten är lika viktiga. Vi likställer Samuels bruna filt med Winnicotts *övergångsobjekt* (Havnesköld och Risholm – Mothander, 2003, s, 332-334). När Samuel lämnade sitt födelseland, tror vi, att den bruna filten utgjorde en trygghet för honom. I den nya miljön var filten något gammalt och välbekant, en trygghet. Samuel kan relatera filten till sitt ursprung och den anknytningspersonen som gav honom den.

Efter att ha lyssnat igenom och bearbetat intervjumaterialet har vi uppmärksammat ytterligare teman som funnits med som en ”röd tråd” genom ett par intervjuer. Under temat Uppväxtmiljö kunde vi utläsa av flera respondenters svar, att tacksamhet utgjorde ett tema i sig.

4.5. Resultatsammanställning till tema Tacksamhet

Två av respondenterna uttrycker tacksamhet gentemot sina adoptivföräldrar att de har gjort det möjligt för de att få komma till Sverige. Respondenterna upplever att de är privilegierade att få bo i en välfärdsstat som Sverige.

Saga säger:

”Jag har alltid varit tacksam för att mina föräldrar adopterade mig. Men de säger att jag verkligen inte behöver vara det. Men jag vet hur det är i Sri Lanka, jag vet hur det är i Sverige. Jag är glad att jag växt upp i Sverige, med det välfärdssystemet och med de förutsättningar man har i Sverige.”

Sara uttrycker också en tacksamhet när hon säger:

”Jag har på något sätt varit mycket tacksam under min uppväxt.”

4.6. Analys av tema Tacksamhet

Vi är förvånade över att några respondenter klart och tydligt uttryckte tacksamhet gentemot adoptivföräldrarna. Vi ställer oss frågan hur de egentligen kan känna tacksamhet när de var så små när de kom till Sverige? Vi anser att respondenterna aldrig upplevt att leva i sitt födelseland. De respondenter som klart och tydligt uttryckte tacksamhet adopterades till Sverige vid tidig ålder. Vi likställer adoption vid tidig ålder som att vara född i Sverige. Vi tror inte att en svenskfödd individ uttrycker samma tacksamhet gentemot sina biologiska föräldrar för att de är födda i välfärdsstaten Sverige. Utifrån respondenternas svar tror vi att en anledning till tacksamheten är att adoptivbarnet till skillnad från det svenskfödda barnet har en föreställning om hur livet skulle kunna se ut om vederbörande inte blivit adopterad, medan det svenskfödda barnet saknar denna referensram. En tanke som väckts hos oss är om det kan vara så att adoptivföräldrarna, men också samhället förväntar sig ett visst mått av tacksamhet från adoptivbarnen. Utifrån resultatsammanställningen analyserar vi att de adopterade kan känna en skyldighet att visa tacksamhet när de kommit till ett tryggt och stabilt hem, i ett välfärdsland som Sverige.

4.7. Resultatsammanställning av tema Ursprung

På frågan om respondenterna har kvar sitt födelsenamn skilde sig svaren åt. Tre av respondenterna har med det som ett andranamn, medan två enbart har namnet i adoptionshandlingarna. Tre respondenter saknade namn när de anlände till Sverige och har därför enbart ett svenskt namn. Sara har kvar sitt ursprungsnamn som ett andranamn, hon lägger ingen större vikt vid det, utan tycker mer att det är roligt att ha. Sigrid 33 år hann inte få något namn i sitt födelseland. Det namn hon har idag är det som hennes adoptivföräldrar givit henne. De respondenter som saknar födelsenamn eller inte känner till det har inte uttryckt någon bitterhet eller ledsamhet över detta.

Stefan som vet om sitt födelsenamn beskriver betydelsen av namnet på detta sätt:

”Jag har inte kvar det, men jag känner till det, och det har betytt en del för mig. Det har funnits där som kanske den starkaste länken till min bakgrund.”

Vi frågade respondenterna om de sökt sitt ursprung. De hade alla olika erfarenheter och olika sätt att definiera företeelsen ”att söka sitt ursprung”. Av intervju svaren framgår det att definitionen är vid. Den innefattar allt från att göra ett skolarbete till att besöka barnhemmet den adopterade bodde på. Tre av respondenterna uppger att de gjort skolarbeten som handlat om deras födelseland. Samtliga respondenter har tagit del av sina adoptionshandlingar. Sussie säger att hon har lusläst sina adoptionshandlingar i flera omgångar. Fyra av respondenterna (exklusive de som besökt landet) har tankar om att i framtiden besöka landet.

Sigrid 33 år säger:

”Jag kom fram till att jag var väldigt svensk och skulle nog aldrig kunna bo i födelselandet i framtiden, eftersom vi tänker så olika. Jag skulle inte acceptera att mannen hade en så stor roll i familjen och jag tror att jag skulle ha väldigt svårt att anpassa mig till deras leverne. Jag var där i tre månader och jag är glad över att jag har varit där och provat på att bo där ett tag. Det har fått mig att må bättre och har svarat på en del frågor som jag hade innan jag for dit”.

Ingen av respondenterna i vår undersökning har träffat sina biologiska föräldrar.

En annan fråga vid ställde till respondenterna var deras adoptivföräldrars inställning till deras sökande eller icke sökande efter sitt ursprung. Två av respondenternas adoptivföräldrar har varit avvaktande mot sökandet medan två av respondenterna inte vågat berätta att de tänkt söka/har sökt sitt ursprung. Majoriteten har bemött barnets sökande/icke sökande på ett positivt sätt, dock har en viss oro funnits med. Oron över att deras barn i sitt sökande skulle trivas ”för bra” i födelselandet och bosätta sig där.

Samuel berättar:

”Min mamma stöttar mig till att göra det. De sa vid något tillfälle att de var lite oroliga i fall jag skulle hitta dom (biologiska föräldrarna) så att jag skulle vilja åka tillbaka dit, men det sa jag att det skulle aldrig över mitt liv hända.”

Stina är en av respondenterna som inte berättat för adoptivföräldrarna att hon sökt sina rötter, hon tycker det känns svårt att prata om.

I vår undersökning har vi velat ta reda på om det finns någon/några specifika perioder i livet då man har haft mer tankar och funderingar kring sitt ursprung. En av respondenterna framhåller perioden mellan 7-12 år som mest kännetecknad av funderingar. Dock, framhåller majoriteten av respondenterna att tonåren var den period då de hade mest existentiella frågor.

Detta bekräftas av Samuel då han säger:

”Det är som alla säger, det är i tonåren. Jag tror att det var när jag var 14-17 år. Då var man lite splittrad och man funderade lite hit och dit. Man vet inte vad man ska göra med sitt liv. Många frågor kommer upp hela tiden, det var mycket man funderade på./.../ Man var tre olika personer hela tiden (adopterad, utländsk och svensk). Då frågar man sig – Vad i hela friden är jag nu då? Då sökte man den här identiteten, ska jag vara svensk eller vad är jag. Det var jobbigt. /.../ Efter tonåren började jag mer fatta vem jag var, jag började mogna.”

Sigrid stödjer Samuels tankar om att tonåren var en jobbig tid. Hon säger:

”När jag var tonåring, från 13-16 år var jag väldigt konfunderad över att vara adopterad. Jag tyckte det var jobbigt att fundera på varför just jag blev lämnad av mina föräldrar. Det var en mycket jobbig tid och jag kände mig väldigt många gånger ensam, jag pratade inte med mina föräldrar, syskon eller vänner om det. /.../ Jag kommer förmodligen att vara undrande igen den dagen jag får egna barn.”

Sigrids tanke om att frågorna väcks till liv igen den dagen hon själv blir mamma bekräftas av Sussie. Hon är mamma och uttrycker att moderskapet åter väckt tankar på sitt ursprung. Hon betonar att hon aldrig skulle kunna adoptera bort sina egna barn.

Respondenterna har olika erfarenheter kring det faktum att de skiljer sig från den, enligt oss, ”svenska normen”, det vill säga att vara ”blond och blåögd”. Två av respondenterna kan berätta om konkreta exempel då de bemötts negativt eller fått höra nedlåtande kommentarer om sitt utseende. En av respondenterna berättar att känslan av att vara annorlunda utseendemässigt har funnits med så länge vederbörande kan minnas. En specifik händelse som etsat sig fast vid minnet är när respondenten är sju år gammal och befinner sig på ett sportevenemang i en hejarklack. Hejarklacken ropar: - Bara vita inga svarta! Han berättar att denna händelse var mycket upprörande. Han undrade varför ingen sa till. Det tog vederbörande 15 år att komma över händelsen samt sju år innan han ställde sig i en klack

igen. Den andra respondenten berättade att hon fått höra nedlåtande kommentarer i grundskolan. Detta löstes på ett bra sätt av klassföreståndaren som samlade hela klassen och förklarade innebörden av adoption. Två av respondenterna har aldrig upplevt sig bli bemötta negativt eller fått höra nedlåtande kommentarer om sitt utseende. Fyra av respondenterna har inga konkreta händelser som kan härledas till negativt bemötande eller nedlåtande kommentarer, däremot har de känt ”vibbar” av det.

Saga exemplifierar situationer där hon upplevt dessa ”vibbar”:

”Om en person aldrig träffat mig, förväntar de sig att en ljushyad svensk tjej ska komma, bland annat på arbetsintervjuer. Kanske har man haft ett telefonsamtal innan och allt har varit glatt och käckt. Sen dyker man upp, de tror att det är fel person som kommit. Likadant om man beställer taxi, jag kan vara den enda personen i taxizonen och taxichauffören går ändå ut och frågar om Saga Sagasson är här. Namnet säger himla mycket. Jag har inte varit utsatt för något rasistiskt, eller varit mobbad för att jag har varit färgad.”

Två av respondenterna som känt ”vibbar” av negativt bemötande i Sverige, har tidigare bott utomlands. De beskriver båda två att de inte kände sig annorlunda där. Det var två separata länder, men i båda länderna bor det människor med olika kulturella bakgrunder. Det mångkulturella samhället tror respondenterna har resulterat i att förståelsen för människor är större än i Sverige. Där kände de inte av något utanförskap med tanke på deras utseende. För en av respondenterna blev skillnaden på förståelsen och toleransen av olika slags människor tydlig när hon återvände till Sverige.

Sigrid berättar:

”Jag tyckte det var jättejobbigt när jag kom hem efter ett år till Sverige. Här fanns det då en känsla av rasism och jag kände det i luften att det fanns ett obehag av att man existerade och var mörk i det svenska samhället. Man kunde exempelvis gå på bussen och sätta sig bredvid en gammal dam och hon tittade förskrämt på en och höll ett hårt grepp om sin handväska. Det kändes som om man måste vara extra snäll utåt för att man inte skulle skrämra bort dem.”

Den andra respondenten, Stefan säger så här:

”Samtidigt att bo utomlands gör att man känner sig mindre annorlunda, kanske inbillning men jag tror att svenskar är exceptionellt känsliga mot annorlunda utseende.”

I intervjumanualens sista fråga intresserar vi oss för att ta reda på respondenternas inställning till vilket som väger tyngst av det genetiska arvet eller uppväxtmiljön. Sju av respondenterna svarade att uppväxtmiljön har haft störst påverkan på deras personlighet, medan en respondent inte tyckte sig kunna svara på frågan.

Sara har en klar uppfattning om uppväxtmiljöns betydelse, hon säger:

”Jag tror definitivt att det är uppväxtmiljön som har påverkat mig. Arvet har funnit med mer som en fundering. Men det har nog inte påverkat min personlighet mer än att jag haft funderingar kring det.”

Saga håller med Sara, men formulerar sig såhär:

”På det stora hela tror jag att det har med uppväxtmiljön. Jag har en viss föreställning om att alla barn är mer eller mindre nollade och sedan formas man som människa utifrån vad man råkar ut för, vilka förutsättningar man har och vad man är med om.”

Stina som är mer tveksam till vilket som väger tyngst av arv eller miljö, säger:

”Jag funderar mycket över denna fråga just nu eftersom många vänner har fått barn. Jag undrar hur mycket dessa barn har med sig som är förprogrammerat och hur mycket deras föräldrar och skolan kommer att påverka och forma dem. Jag kan tyvärr inte svara på frågan.”

4.8. Analys av tema Ursprung

Om huruvida respondenterna har kvar sitt födelsenamn eller inte, verkar vara av varierad betydelse för dem. Vi är förvånade över att födelsenamnet tycks utgöra en förhållandevis liten betydelse för flera respondenter. I vår förförståelse trodde vi att fler skulle resonera som Stefan det vill säga att födelsenamnet skulle utgöra den starkaste länken till sitt ursprung. Detta grundar vi på att den författare till vår uppsats som är adopterad, har kvar sitt födelsenamn. I likhet med Stefan värdesätter även hon det som en länk till sitt ursprung.

Vi frågade respondenterna om de sökt sitt ursprung. Efter att ha sammanställt och analyserat materialet har vi förstått att respondenterna gjort det på olika sätt. Utifrån respondenternas svar har vi valt att analysera sökandet i olika nivåer. Det blir på så sätt tydligt att definitionen av att ”söka sitt ursprung” är individuell. **Den första nivån** för oss är att den adopterade under skoltiden skrivit olika arbeten om ursprungslandet. Tre av respondenterna har uttalat att de gjort det. **Den andra nivån** är när de tar del av sina adoptionshandlingar. Det har samtliga respondenter gjort. Sussie säger att hon har lusläst sina adoptionshandlingar i flera omgångar. **Den tredje nivån** i ursprungssökandet utgörs av tankar om att i framtiden besöka födelselandet. Fyra av respondenterna (exklusive de som besökt landet) har tankar om att besöka landet.

Saga säger:

”Jag har en lista på mål i livet, ett av målen är att åka till födelselandet och vara där en längre tid och få intryck vart jag verkligen kommer ifrån.”

Sara har liknande mål, hon säger:

”Jag ska åka till födelselandet nästa år. Som turist i första hand, men jag kommer att besöka barnhemmet där jag kommer ifrån. Sedan får vi se om jag känner för att gå vidare därifrån och söka vidare. Men jag börjar där i alla fall.”

Fjärde nivån består av ett konkret handlande, man har besökt/bott i landet i huvudsak som turist/student. Eventuellt besöker man ”sitt” barnhem eller ”sin” socialsekreterare. Stina berättar att hon varit i kontakt med ”sin” socialarbetare i födelselandet. Hon ville undersöka om socialarbetaren kunde ta reda på någonting om den biologiska mamman. Stina syftade inte på att komma i kontakt med mamman, hon ville veta om hon levde och var hon fanns. Sigrid har andra erfarenheter. Hon har bott i sitt födelseland under en period och lärt sig språket.

Sigrid säger:

”Jag kom fram till att jag var väldigt svensk och skulle nog aldrig kunna bo i födelselandet i framtiden, eftersom vi tänker så olika. Jag skulle inte acceptera att mannen hade en så stor roll i familjen och jag tror att jag skulle ha väldigt svårt att anpassa mig till deras leverne. Jag var där i tre månader och jag är glad över att jag har varit där och provat på att bo där ett tag. Det har fått mig att må bättre och har svarat på en del frågor som jag hade innan jag for dit”.

Den femte och sista nivån är att resa till landet i syfte att möta sina biologiska föräldrar. Så långt har ingen av respondenterna kommit i sitt sökande efter sitt ursprung.

Det finns säkert flera andra sätt som ryms inom begreppet ”att söka sitt ursprung”. Vi är nu medvetna om att det tycks vara högst individuellt. Det verkar inte finnas något entydigt svar, allt beror på vem som får frågan.

När det gäller att söka sin biologiska familj ser vi hos flera respondenter en slags kluvenhet. Å ena sidan är man nyfiken på hur de ser ut, om de lever och hur de har det. Å andra sidan finns en rädsla för vilken process som sätts igång när man väljer att söka sina rötter.

Adoptivföräldrarnas inställning till barnens sökande verkar, enligt respondenterna, variera.

Även de känner en viss ambivalens. För vidare analys se tema kluvenhet.

En viktig företeelse för att barnen och ungdomen ska uppleva trygghet är en **trygg bas** från anknytningspersonerna. Finns denna trygga bas kommer barnet/ungdomen att utforska sin omgivning med nyfikenhet. Skulle däremot den trygga basen saknas, kan barnet/ungdomen komma att hämmas i sin nyfikenhet på omgivningen. Den trygga basen är precis lika viktig för tonåringen som för det lilla barnet (Bowlby 1996, s.28-29). Utifrån vårt resultat kan vi tolka att den trygga basen utgörs av adoptivföräldrarna. Det verkar inte ha någon betydelse att adoptivföräldrarna inte är de biologiska föräldrarna för att den trygga basen ska existera. En bekräftelse av det tror vi kan vara att respondenterna ser sina adoptivföräldrar som de ”enda”

föräldrarna de har. Vi tror att en förutsättning för den trygga basens existens är att adoptivföräldrarna har varit ärliga och aldrig försökt dölja det faktum att barnet är adopterat. Flera av respondenterna säger just att vetskapen om att de är adopterade alltid har funnits med så länge de kan minnas. Detta i sin tur har lett till att respondenterna vågar utforska och ifrågasätta sitt ursprung under tonårsperioden som tycks vara den period, enligt våra respondenter, där frågorna är många. Att söka sitt ursprung anser vi kan innefatta ett visst risktagande. När den adopterade söker sitt ursprung riskerar denne att exempelvis upptäcka att de biologiska föräldrarna är döda. För att kunna hantera dessa eventuella risker är den trygga basen en förutsättning.

Bowlby förklarar vikten av den trygga basen i relation till olika risktaganden en människa ställs inför och hanterar:

”Anknytningspersonerna liknar rollen som befälhavare vid en militärbas varifrån en expeditjonsstyrka ger sig ut och till vilken den kan dra sig tillbaka om den möter motgång. I denna roll ägnas mycket tid åt väntan, men den är inte mindre livsviktig för det. För endast om ledaren för expeditjonsstyrkan är säker på att han har en trygg bas vågar han rycka fram och ta risker.” (s.28)

I vår undersökning har vi velat ta reda på om det finns någon/några specifika perioder i livet då man har haft mer tankar och funderingar kring sitt ursprung. En av respondenterna framhåller perioden mellan 7-12 år som mest kännetecknad av funderingar. Dock, framhåller majoriteten av respondenterna att tonåren var den period då de hade mest existentiella frågor.

Detta bekräftas av Samuel då han säger:

”Det är som alla säger, det är i tonåren. Jag tror att det var när jag var 14-17 år. Då var man lite splittrad och man funderade lite hit och dit. Man vet inte vad man ska göra med sitt liv. Många frågor kommer upp hela tiden, det var mycket man funderade på.../ Man var tre olika personer hela tiden (adopterad, utländsk och svensk). Då frågar man sig – Vad i hela friden är jag nu då? Då sökte man den här identiteten, ska jag vara svensk eller vad är jag. Det var jobbigt. .../ Efter tonåren började jag mer fatta vem jag var, jag började mogna.”

Sigrid stödjer Samuels tankar om att tonåren var en jobbig tid.

Hon säger:

”När jag var tonåring, från 13-16 år var jag väldigt konfunderad över att vara adopterad. Jag tyckte det var jobbigt att fundera på varför just jag blev lämnad av mina föräldrar. Det var en mycket jobbig tid och jag kände mig väldigt många gånger ensam, jag pratade inte med mina föräldrar, syskon eller vänner om det. .../ Jag kommer förmodligen att vara undrande igen den dagen jag får egna barn.”

Sigrids tanke om att frågorna väcks till liv igen den dagen hon själv blir mamma bekräftas av Sussie. Hon är mamma och uttrycker att moderskapet åter väckt tankar på sitt ursprung. Hon betonar att hon aldrig skulle kunna adoptera bort sina egna barn. Vi tycker inte det är konstigt att dessa funderingar finns i tonåren eller när man själv blir förälder. Vi vet, av egen erfarenhet, att puberteten kan vara en påfrestande period med många existentiella tankar. Kanske kan dessa förstärkas och få en annan dimension när man är adopterad. Vårt resultat bekräftas av viss tidigare forskning. Den visar att tonåren och tidig vuxenålder är perioder med ökade svårigheter på grund av identitetsproblem (SOU: 2 003:49, s.11-40). Forskarna Schetcher och Bertocci (1990) diskuterar olika faktorer som relaterar till sökandet efter sitt ursprung. Vanliga utlösande faktorer är adoptivföräldrars död och eget barnafödande (62-92).

Hur man blir bemött och hur man bli betraktad i det svenska samhället tycks enligt oss påverka synen på sig själv och sin identitet. Respondenterna har, som tidigare redovisats, olika erfarenheter kring det faktum att de (enligt oss) skiljer sig från den ”svenska normen”, det vill säga att vara ”blond och blåögd”. Utifrån att samtliga respondenter är ”synligt” adopterade (Lindblad, 2004, s.13-14) tror vi att det är en central faktor när det gäller att bli bemött negativt och få höra nedlåtande kommentarer. Två av respondenterna kan berätta om konkreta exempel då de bemötts negativt eller fått höra nedlåtande kommentarer om sitt utseende. Vi funderar på om det nedlåtande kommentarerna och kränkande bemötande är menat att vara elakt. Kanske kan det vara så att de människor som fäller dessa ”rasistiska” kommentarer inte menar något illa, utan att de vederbörande övertolkar situationerna. Vi kan konstatera att upplevelsen av att bli kränkt, är subjektiv. Några respondenter säger sig också känna av ”vibbar” av utanförskap i samhället. Vi tolkar det som ord, som inte uttalas utan visas i handlingar. Dessa ”vibbar” tror vi kan smärta minst lika mycket och lämna lika bestående minnen som konkreta handlingar.

I intervjumanualens sista fråga intresserar vi oss för att ta reda på respondenternas inställning till vilket som väger tyngst, det genetiska arvet eller uppväxtmiljön. Flera av respondenterna svarade att uppväxtmiljön har haft störst påverkan på deras personlighet.

Sara säger:

”Jag tror definitivt att det är uppväxtmiljön som har påverkat mig. Arvet har funnits med mer som en fundering. Men det har nog inte påverkat min personlighet mer än att jag haft funderingar kring det.”

Saga håller med Sara, men formulerar sig så här:

”På det stora hela tror jag att det har med uppväxtmiljön. Jag har en viss föreställning om att alla barn är mer eller mindre nollade och sedan formas man som människa utifrån vad man råkar ut för, vilka förutsättningar man har och vad man är med om.”

Stina är mer tveksam, hon uttrycker:

”Jag funderar mycket över denna fråga just nu eftersom många vänner har fått barn. Jag undrar hur mycket dessa barn har med sig som är förprogrammerat och hur mycket deras föräldrar och skolan kommer att påverka och forma dem. Jag kan tyvärr inte svara på frågan”.

Vi är inte förvånade över att resultatet på frågan visade att nästan alla respondenter sa att uppväxtmiljön har påverkat mest. Det är för oss självklart att en adopterad framhåller att uppväxten är viktigast då de ofta inte känner till sitt genetiska arv. Vi kopplar resultatet till Anknnytningsteorin. Havnesköld och Risholm – Mothander (2003) förklarar Bowlbys olika begrepp i sin bok. Det är uppväxtmiljön som formar en människa, hur individen betar sig i sociala relationer, hur man hanterar relationerna eller hur väl man är förberedd för att möta samhällets alla krav, både positiva och negativa. För att ett barn ska vara förberedd på att hantera olika situationer i livet har barnet utvecklat *inre arbetsmodeller*. De har hjälpt till att skapa föreställningar om sig själv och sitt sätt att relatera till andra. Barnet lär sig också att fungera i ett socialt sammanhang, barnet utvecklar en *social kompetens*. Barnet lär sig att känna empati för andra människor. Ett barn har behov av dessa etablerade relationer, de hjälper barnet att finna en mening i tillvaron och är därför viktiga. Relationerna som barnet skapar speglar barnets överlevnad i det sociala sammanhanget, som exempelvis hur barnet hanterar konflikter med andra människor. De relationer barnet skapar eller har skapat utgör en grund för hur barnet formas som person, barnets ”*själv*” skapas (s 57-58). Det vi menar och tror är att, respondenternas inre arbetsmodeller har skapats i den miljö de vuxit upp i, inte ur genetiken. Det är adoptivföräldrarna som hjälpt barnet att forma och utveckla dessa inre arbetsmodeller, det är de som funnits med när barnen lärt sig att hantera de kaotiska situationer de upplevt.

En fundering som vi är lite förvånade över, är att ingen av respondenterna nämnde oron över att inte veta om man bär på en ärftlig sjukdom eller inte. Man kan ställas inför situationer då frågan om det genetiska arvet får en betydande roll, exempelvis om den adopterade behöver ett nytt organ.

Vi tror att adoptivföräldrar inte utgör en lika säker donator genetiskt sett som biologiska föräldrar skulle utgöra. Arv och miljö är en omtvistad diskussion och som vi tror alltid kommer vara aktuell. Havnesköld och Risholm – Mothander (2003) betonar att det inte finns något som säger eller visar att det ena skulle vara viktigare än det andra (s.58).

Ytterligare teman som funnits med som en ”röd råd” genom ett par intervjuer är i huvudsak respondenternas känsla av kluvenhet, men även deras adoptivföräldrars känsla av kluvenhet har belysts ur olika aspekter. Ett annat tema som vi funnit är att vara adopterad kan vara förbundet med en viss känsla av att vara annorlunda.

4.9. Resultatsammanställning av tema Kluvenhet

När respondenterna reflekterade om företeelsen att söka sina rötter var detta förenat med en viss kluvenhet. Majoriteten uttrycker en viss ambivalens rörande att söka sitt ursprung. Sökandet är förenat med nyfikenhet men också en rädsla för vad man kan finna.

Sussie uttrycker denna kluvenhet när hon säger:

”Visst har jag känt att jag velat leta upp min biologiska mamma men ändå har jag känt mig lite vilsen där. Visst, det kommer alltid att finnas som ett tomrum om vem man egentligen är. Hur ser min bakgrund ut? Det kommer alltid finnas en undran. Har jag fler syskon? Är det lika mig? Har vi samma pappa? Lever min mamma eller morföräldrar? Frågorna är många. Som min sambo säger – det är något som fattas, jag är inte riktigt hel utan att få veta.”

Liknande resonemang återfinns hos Samuel när han berättar:

”Låt oss säga att man träffar sina föräldrar, vad ska man göra då? Skicka pengar eller ta hit dom, jag har inte kommit så långt i min egen utveckling att jag känner att jag kan hantera en sådan grej. Det får nog ligga på is faktiskt. Sen är jag inte så himla intresserad av att träffa föräldrarna, det kan jag väl säga, men däremot skulle jag vilja träffa mina syskon som jag vet att jag har”.

Kluvenheten när det gäller att söka sitt ursprung återfinns även i svaren på hur föräldrarna reagerat på de adopterades val att söka/avstå från att söka sitt ursprung.

Samuel berättar om hans adoptivmoders inställning:

”Min mamma stöttar mig till att göra det. De sa vid något tillfälle att de var lite oroliga ifall jag skulle hitta de (biologiska föräldrarna) så att jag skulle vilja åka tillbaka dit, men det sa jag att det skulle aldrig över mitt liv hända”.

Två av respondenternas adoptivföräldrar är mer avvaktande gentemot sina adoptivbarns sökande än de andra.

Saga berättar om den frustration hon kände vid föräldrarnas avvaktande inställning när hon ville söka sitt ursprung:

”När jag ville söka mitt ursprung var det till en början väldigt besvärat, eftersom de trodde att jag accepterat hela situationen och att detta inte skulle dyka upp, sedan tillslut blev det himla konstigt för hela barndomen har varit fantastisk. Men när jag kom till den punkten då jag ville hitta mina rötter blev det helt tvärstopp. Jag vet inte, det kändes som det blev för jobbigt för dom helt enkelt. Det var inget som de hade väntat sig. Det var inget som de hade räknat med. Alla dörrar stängde totalt. Detta gjorde det hela ännu mera frustrerande för mig”.

Sussie berättar om hennes föräldrars reaktion:

”Inte positiva, från min mamma, min pappa sa aldrig något. Min mamma har aldrig sagt att – Visst mitt barn, det är klart att du ska leta upp ditt förflutna. Hon har mer eller mindre sagt att jag aldrig kommer att hitta henne (biologiska mamman), att det inte finns några uppgifter om henne och att det som finns om henne säkert är påhittat, det var hon som lämnade mig. Jag vet att mamma inte skulle tycka att det var okej”.

4.10. Analys av tema Kluvenhet

Av svaren att döma har vi kunnat utläsa en viss kluvenhet. Den berör det adopterades inställning till att söka sitt ursprung. De är nyfikna men samtidigt finns en rädsla för vad de kan finna. Vi förstår denna ambivalens. Vi menar att man som adopterad kan måla upp idealbilder och ha stora förväntningar på den biologiska familjen. Söker man sitt ursprung med denna inställning och finner exempelvis att föräldrarna är döda, tror vi att den adopterade riskerar att bli mycket besviken. Vi tror att den adopterade då har rivit upp ytterligare tankar som kan vara svåra att bearbeta.

Sussie uttrycker denna kluvenhet på ett tydligt sätt när hon säger:

”Visst har jag känt att jag velat leta upp min biologiska mamma men ändå har jag känt mig lite vilsen där. Visst, det kommer alltid att finnas som ett tomrum om vem man egentligen är. Hur ser min bakgrund ut? Det kommer alltid finnas en undran. Har jag fler syskon? Är det lika mig? Har vi samma pappa? Lever min mamma eller morföräldrar? Frågorna är många. Som min sambo säger – det är något som fattas, jag är inte riktigt hel utan att få veta.”

Liknande resonemang återfinns hos Samuel när han säger:

”Låt oss säga att man träffar sina föräldrar, vad ska man göra då? Skicka pengar eller ta hit dom, jag har inte kommit så långt i min egen utveckling att jag känner att jag kan hantera en sådan grej. Det får nog ligga på is faktiskt. Sen är jag inte så himla intresserad av att träffa föräldrarna, det kan jag väl säga, men däremot skulle jag vilja träffa mina syskon som jag vet att jag har.”

Kluvenheten när det gäller att söka sitt ursprung återfinns även i svaren på hur föräldrarna reagerat på de adopterades val att söka/avstå från att söka sitt ursprung.

Samuel berättar:

”Min mamma stöttar mig till att göra det. De sa vid något tillfälle att de var lite oroliga i fall jag skulle hitta dom (biologiska föräldrarna) så att jag skulle vilja åka tillbaka dit, men det sa jag att det skulle aldrig över mitt liv hända.”

Några av respondenterna har valt att inte tala om för adoptivföräldrarna att de aktivt söker eller planerar en resa till födelselandet. Att medvetet avstå från att berätta att man sökt sitt ursprung kan av svaren att döma, motiveras på olika sätt. Dels tror vi adoptivbarnet vill skydda adoptivföräldrarna. Den adopterade är rädd att adoptivföräldrarna kan tolka ursprungssökandet på fel sätt, nämligen att den adopterade inte är nöjd med sin uppväxt. Dels kan sökandet kännas som en privat angelägenhet som den adopterade vill göra själv, utan inblandning från adoptivföräldrarna.

4.11. Resultatsammanställning av tema Att vara annorlunda

Något som vi funnit kännetecknar samtliga intervjuer är en känsla över att vara annorlunda på olika sätt, allt från att skilja sig utseendemässigt till att inte känna sig hel som person. Känslan tycks dock variera i intensitet hos de olika respondenterna. Ett flertal respondenter förmedlar inte denna känsla i konkreta exempel utan det kan utläsas ”mellan raderna” i svaren. Fem av respondenterna uttrycker sig dock mer ordagrant.

Samuel är konkret och använder sig av sitt biologiska namn som exempel, han uttrycker sig så här:

”De valde att inte ta med det då när jag blev äldre, dels för att jag ser annorlunda ut och kanske kan det vara svårare att få jobb om jag har med mitt födelsenamn.”

Sussie förklarar det på ett annat sätt:

” Visst, det kommer alltid att finnas som ett tomrum om vem man egentligen är. Hur ser min bakgrund ut? Det kommer alltid finnas en undran. Har jag fler syskon? Är det lika mig? Har vi samma pappa? Lever min mamma eller morföräldrar? Frågorna är många. Som min sambo säger – det är något som fattas, jag är inte riktigt hel utan att få veta.”

Sigrid sätter ord på sin känsla av att vara annorlunda:

”/.../ det kommer nog alltid att kännas att jag har vissa krav på mig från allmänheten på grund av min hudfärg för att bli fullt accepterad.”

Stefan har ett annat perspektiv, då han har bott utomlands:

”En intressant iakttagelse jag gjort då jag bott utomlands är att folk ifrågasatt min nationalitet när jag sagt att jag är svensk. Oftast nöjer sig alltså inte folk med att jag säger att jag är svensk utan vill veta vart jag är född eller var mina föräldrar kommer ifrån. Samtidigt att bo utomlands gör att man känner sig mindre annorlunda, kanske inbillning men jag tror att svenskar är exceptionellt känsliga mot annorlunda utseende.”

Saga sätter ord på känslan av att vara annorlunda med en arbetsintervju som exempel:

”Om en person aldrig träffat mig, förväntar de sig att en ljushyad svensk tjej ska komma, bland annat på arbetsintervjuer. Kanske har man haft ett telefonsamtal innan och allt har varit glatt och käckt. Sen dyker man upp, de tror att det är fel person som kommit.”

4.12. Analys av tema Att vara annorlunda

Några respondenter har tidigare bott utomlands. De beskriver att de inte kände sig annorlunda där. Respondenterna bodde i två separata länder. Respondenterna framhåller att i båda länderna bor det många människor med olika kulturella bakgrunder, fler än i Sverige. Det tror de har gjort att förståelsen för människor är större där än i Sverige. I respektive land kände de inte av något utanförskap med tanke på deras utseende. För en av respondenterna blev skillnaden på förståelsen och toleransen av olika slags människor tydlig när hon återvände till Sverige.

Sigrid berättar:

”Jag tyckte det var jätte jobbigt när jag kom hem efter ett år till Sverige. Här fanns det då en känsla av rasism och jag kände det i luften att det fanns ett obehag av att man existerade och var mörk i det svenska samhället. Man kunde exempelvis gå på bussen och sätta sig bredvid en gammal dam och hon tittade förskrämt på en och höll ett hårt grepp om sin handväska. Det kändes som om man måste vara extra snäll utåt för att man inte skulle skrämman bort dem.”

Den andra respondenten, Stefan säger så här:

”Samtidigt att bo utomlands gör att man känner sig mindre annorlunda, kanske inbillning men jag tror att svenskar är exceptionellt känsliga mot annorlunda utseende.”

Utifrån ovanstående citat drar vi slutsatsen att det kan vara svårare att vara annorlunda på något sätt i Sverige, än i ett annat land. Det tror vi kan bero på att den adopterade ses i huvudsak som en invandrare. Det faktum att du är adopterad kommer i skymundan.

Ytterligare en orsak till att den adopterade känner sig mer annorlunda i Sverige än utomlands, tror vi kan vara att den adopterade känner sig svensk men inte ser svensk ut. I vissa fall behandlas de inte heller som en svensk.

Vi avslutar med Sagas upplevelse som vi tycker bekräftar vårt resonemang.

Hon berättar:

”Om en person aldrig träffat mig, förväntar de sig att en ljushyad svensk tjej ska komma, bland annat på arbetsintervjuer. Kanske har man haft ett telefonsamtal innan och allt har varit glatt och käckt. Sen dyker man upp, de tror att det är fel person som kommit. Likadant om man beställer taxi, jag kan vara den enda personen i taxizonen och taxichauffören går ändå ut och frågar om Saga Sagasson är här. Namnet säger himla mycket. Jag har inte varit utsatt för något rasistiskt, eller varit mobbad för att jag har varit färgad.”

5. Sammanfattning och Slutdiskussion

5.1. Sammanfattning

I vårt försök att belysa hur man utifrån ett utvecklingspsykologiskt perspektiv med fokus på Anknnytningsteorin kan förstå hur adopterade tänker om sitt ursprung, har vi för det första funnit att tankarna på sitt ursprung aktualiseras under vissa perioder i den adopterades liv. Vi fann att tonåren (puberteten) tycks utgöras av en sådan period. Även att själv bli förälder tycks framkalla frågan om det egna ursprunget. Vidare kunde vi se att uppväxtmiljön verkar spela en central och betydelsefull roll för hur den adopterade ser på sin livssituation. Några respondenter kunde berätta om konkreta händelser från sin uppväxt då de blivit negativt bemötta eller fått nedlåtande kommentarer. För oss blev det tydligt att tillsynes små händelser kan lämna stora och bestående spår. Angående att söka sitt ursprung fann vi att det är högst individuellt hur detta definieras, vidare är tanken om att söka sitt ursprung förknippat med en viss kluvenhet. Före uppsatsarbetet trodde vi inte att företeelsen ”att söka sitt ursprung” kunde vara så mångfacetterat. Respondenterna har givit oss en vidare definition av företeelsen som rymmer alltifrån skolarbeten till besök på barnhem. De adopterade tycks vara nyfikna på sitt ursprung, men samtidigt rädda för vad som kan komma fram. Kluvenheten gäller inte bara de adopterade, även deras adoptivföräldrar verkar bära en kluven inställning (enligt de adopterade) till huruvida den adopterade skall söka sitt ursprung eller ej. Enligt de adopterade verkar det finnas en viss rädsla från adoptivföräldrarna att bli övergivna av sitt adoptivbarn, samtidigt som de inte vill stå i vägen och hindra den adopterade från att söka sina rötter. Gällande den tidigare adoptionsforskningen blev det tydligt att den karaktäriseras av motsägelsefulla resultat, samt att flera adoptionsforskare själva är adoptivföräldrar. Detta utgör i sig en fara, då forskaren kan ”idyllisera” sina resultat. Forskande adoptivföräldrar kan inte se, eller blundar för allvarliga förhållande hos adopterade individer (Frank Lindblad, 2004, s 188-189). Till sist anser vi att man tydligt kan förstå identitetsskapande utifrån

Anknytningsteorin. Vi har funnit att flera av Anknytningsteorins centrala begrepp är applicerbara på de adopterade när de berättar om sig själva och om sina upplevelser av att vara den man är och att skapa sig en identitet.

5.2. Slutdiskussion

I efterhand kan vi konstatera att vårt inifrån perspektiv på att vara adopterad givit oss den extra dimension som vi nämnde i inledningen. Det har resulterat i många intressanta diskussioner och reflektioner. Vi har inte alltid varit överens men tror att vi har fått en ganska realistisk bild av adoptioner då den ena författaren av uppsatsen inte är adopterad. Vi tror oss på så sätt ha undvikit en av adoptionsforskningens största faror, nämligen att resultatet ”idylliseras”. Vi har inte varit rädda för att se de negativa aspekterna av adoptionen.

Om inte uppsatsen hade varit tidsbegränsad hade vi troligtvis inte nöjt oss med Bowlbys Anknytningsteori som teoretisk utgångspunkt. Vi hade även använt oss av Howard S Beckers´s Stämplingsteori som redogör för hur människor kan känna sig stämplade av samhället, eller att människan lever upp till samhällets stämpling och därigenom betar sig avvikande (Mats Hilde, 1996, s.115). Respondenterna i vår uppsats är samtliga internationellt adopterade. Flertalet har känt att de behandlats annorlunda på grund av att de inte har ett typiskt svenskt utseende. De har känt sig stämplade som ”icke svenskar” trots att de bott i Sverige i stort sett hela sitt liv. Vi tycker att det är en intressant iakttagelse, men samtidigt skrämmande. Efter denna uppsats har vi förstått att människor i Sverige kan vara ganska inskränkta och väldigt utseendefixerade, i den bemärkelsen att man måste passa inom ramen för den, enligt oss, ”svenska normen” (blond och blåögd) för att vara svensk. Kan denna inskränkthet och utseendefixering ha påverkat att internationella adoptioner till Sverige sedan 1970 – talet minskat i antal? Detta bekräftas av Creutzer (2002). Hon redogör för en tabell, där går att utläsa hur åren 1976-1981 utgör en topp i antalet internationella adoptioner. Som exempel kan nämnas att 1977 skedde 1864 stycken adoptioner, jämfört med år 2001 då 915 adoptioner genomfördes (s.15). Ytterligare en anledning till att internationella adoptioner har minskat, tror vi, är att den medicinska kunskapen ökat och behandlingarna för barnlöshet utvecklats. Idag finns fertilitetskliniker, där barnlösa par erbjuds inseminationer, hormonbehandlingar och spermaförvaring (spermabank). Detta bekräftas av en gynekolog. Vi frågar oss vilka framtida konsekvenser detta kommer att få? Kan fertilitetsbehandlingarna

tillslut leda till att internationella adoptioner upphör? Vad händer då med alla de barn som behöver en mamma och pappa?

I vår undersökning var majoriteten av respondenterna nyfikna på att veta mer om sitt ursprung. Vi reagerade på de respondenter som valt att inte tala om att de sökt/kommer att söka sitt ursprung för adoptivföräldrarna. Vi kan se en fara över att avstå från att berätta för adoptivföräldrarna att man söker sitt ursprung på olika sätt. Skulle uppgifter framkomma som är känsliga och upprörande, som till exempel biologiska föräldrars död, tror vi att den adopterade går miste om en viktig stöttepelare i sina adoptivföräldrar. Att själv bära sådana uppgifter utan att dela dem med någon tror vi kan göra mer skada än nytta. Vi anser att söka sitt ursprung kan kännas privat. Vi menar att det ändå kan förbli en privat upplevelse även om den adopterade tar sina adoptivföräldrar till hjälp. Det är ingen som säger att man måste dela varje liten detalj med dem.

I Socionomen nr. 8 (2004) förs en diskussion kring Frank Lindblads bok *Adoption*, som vi också använt oss utav i vår uppsats. Artikelförfattaren Elizabeth Martinell Barfoed, adoptionsforskare och doktorand på Socialhögskolan, vid Lunds Universitet, tar upp en intressant fråga: Varför accepterar vi så lätt adoptionens konsekvenser? För oss väcker denna fråga många tankar och funderingar om adoption. Författaren betonar komplexiteten i denna fråga. Den kan tolkas och förstås utifrån olika perspektiv. Att barnet rycks upp från sina rötter och berövas sitt ursprung är en aspekt av frågan, samtidigt frågar vi oss, i enighet med författaren, vilka möjligheter ett ensamt barn har i ett land (s.64)? Vi tycker att det är bra att möjligheten att kunna adoptera ett barn finns. Vi tror inte att ett barn tar skada när det rycks upp från sina rötter. Istället frågar vi oss: Vilket liv hade detta ensamma och fattiga barn haft? Ytterligare en fundering vi fått under uppsatsens gång är varför det ska vara så pass "hård" kontroll på adoptivföräldrar, när vem som helst kan få barn. Självklart förstår vi att syftet med kontrollen är god och för barnets skull, att barnen ska komma till ett tryggt och stabilt hem. Men beviset finns bara på papper. Är det en garanti att barnet kommer till ett tryggt och stabilt hem? Vi har många funderingar rörande adoption. En fråga som vi diskuterat mycket och länge var: Vad är "det rätta skälet" till att adoptera ett barn? Måste det finnas en dokumenterad infertilitet eller kan det "räcka" med att vilja ge ett föräldralöst barn ett hem och en familj? Slutligen kan vi konstatera att adoption är komplext till sin helhet och väcker många frågor och tankar.

6. Litteraturförteckning

- Arvill – Sverne, Ebba och Svensson Agneta (2003) *Adoption*. Stockholm: Nordstedts juridik
- Bowlby, John (1996) *En trygg bas. Kliniska tillämpningar av bindningsteorin*. Stockholm: Natur och Kultur
- Creutzer, Annika (2002) *Adoptera. Ett sätt att bli föräldrar*. Stockholm: Bonnier Carlsen, cop
- Eysenck, Michael (2000) *Psykologi Ett integrerat perspektiv*, Lund: Studentlitteratur
- Havnesköld, Leif och Mothander - Risholm, Pia (2003) *Utvecklingspsykologi. Psykodynamisk teori i nya perspektiv*. Falköping: Liber AB, andra upplagan
- Hilte, Mats (2001) *PM för uppsatsskrivare* Lunds Universitet
- Hilte, Mats (1996) *Avvikande beteende. En sociologisk introduktion*. Lund: Studentlitteratur
- Holme, Magne Idar och Solvagn Kron Bernt (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur, andra upplagan.
- Hoopes, L L (1990) *Adoption and identify formation*. New York: Oxford University Press
- Hwang, Philip och Nilsson, Björn (1999) *Utvecklingspsykologi. Från foster till vuxen*. Stockholm: Natur och Kultur, första utgåvan, fjärde tryckningen
- Irhammar, Malin (1997) *Att utforska sitt ursprung. Identitetsformande under adolescensen hos utlandsfödda adopterade. Betydelsen av biologiskt och etniskt ursprung*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindblad, Frank (2004) *Adoption*. Lund: Studentlitteratur
- Repstad, Pål (1999) *Närhet och distans, kvalitativa metoder i samhällsvetenskap* Lund: Studentlitteratur, tredje upplagan
- Schetcher, M. D och Bertocci, D (1990) *The meaning of search* New York: Oxford University Press
- Svenska Akademiens ordlista över svenska språket (2002) Ait Gjovik AS i Norge: Norstedts
- Thurén, Torsten (2000) *Vetenskapsteori för nybörjare* Stockholm: Runa, första upplagan
- Trost, Jan (1997) *Kvalitativa intervjuer*, Lund: Studentlitteratur, andra upplagan

Tidskriftsartiklar

Martinell – Barfoed, Elizabeth (2004) *Varför accepterar vi så lätt adoptionens konsekvenser?*
Sociologin nr 8

Officiella tryck

SOU 2 003:49 *Adoption – till vilket pris? Sammanställning av adoptionsforskning.*
Stockholm: Norstedts

Luther, Karin (2001) *Adopterades sorg.*

Internet

www.nkmr.org/tvangadoption_psykologer_om_en_mors_olamplighet.htm

Besök

Ingela von Post, (Socialsekreterare vid Familjehemsenheten, Helsingborg). Muntliga uppgifter vid besök den 9 november 2004.

7. Bilagor

7.1. Bilaga 1 Adoptionsprocessen

Par som är barnlösa, har idag en valmöjlighet att adoptera. Från att första kontakten tas med socialförvaltningen till att paret får hem sin lilla bebis är vägen lång. Föräldrarna får genomgå en så kallad medgivarutredning. I denna utredning får föräldrar svara på många frågor med varierande karaktär, bland annat hälsotillstånd, uppväxt, utbildning och ekonomi, samt hur relationerna är till släkt och vänner. Socialsekreterarna som skriver utredningen hämtar också referenser från adoptivföräldrarnas släkt och vänner. Syftet med utredningen är att presentera de blivande adoptivföräldrarna på ett sådant sätt att barnets företrädare i det andra landet kan få en klar bild av dem. Efter att medgivarutredningen är klar går ärendet till socialnämnden i aktuell kommun, de i sin tur ger klartecken på att paret är godkända som adoptivföräldrar. Skulle paret få ett avslag av socialnämnden kan de överklaga beslutet till länsrätten. Länsrättens beslut kan överklagas till kammarrätten. När sedan paret blivit informerade om nämndens beslut är det upp till de själv att ta kontakt med något av Sveriges sex stycken auktoriserade adoptionsorganisationer, (Adoptionscentrum, Adoptionsföreningen La Casa, Barnen Framförallt-adoptioner, Barnen Vänner-internationell adoptionsförening, Familjeföreningen för internationell adoption samt Stiftelsen Frösunda Solidaritet). Organisationerna sköter kontakterna med barnets hemland (Arvill och Svensson, 2003, s.14-80). Över organisationerna vilar NIA (Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor) som är en tillsynsmyndighet, de fördelar statliga medel för att organisationerna skall kunna fortsätta med sin verksamhet. År 2005 kommer NIA byta namn till MIA (Myndigheten för internationella adoptionsfrågor), trots namnbytet kommer uppgifterna överlag att vara oförändrade (Lindblad, 2004, s.173). Beroende på vilket land barnet kommer ifrån sker sedan adoptionen i barnets hemland eller, vilket är det vanligaste förfarandet, beslutar en svensk domstol om adoptionen. I Sverige är det tingsrätten som beslutar om adoptioner. Om tingsrätten avslår en ansökan om adoption, kan ärendet överklagas till hovrätten. Hovrättens beslut kan i sin tur överklagas till Högsta domstolen (Arvill och Svensson, 2003, s.14-80).

7.2. Bilaga 2 Intervjumanual

Bakgrund

När är du född?

När kom du till Sverige?

Från vilket land kom du?

Uppväxtmiljö

När upptäckte du att du var adopterad?

Hur har det faktum att du utseendemässigt/biologiskt skiljer dig från dina adoptivföräldrar påverkat dig?

Har dina adoptivföräldrar bekräftat ditt ursprung i form av seder, bruk, mat resor till landet etc?

Ursprung

Har du kvar ditt födelsenamn, om ja, vad har det betytt för dig?

Har du sökt ditt ursprung, i så fall på vilket sätt?

Hur är dina adoptivföräldrars inställning till att du söker/sökt/ valt att avstå från att söka ditt ursprung?

Har du under någon specifik period i livet haft mer tankar och funderingar kring ditt ursprung?

Har du någon gång bemötts negativt, eller fått höra nedlåtande kommentarer som gjort att du fått tankar och funderingar kring ditt ursprung?

Vad tror du har haft störst påverkan för din personlighet, det genetiska arvet eller uppväxtmiljön?